

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสวงหาความรู้เพื่อที่จะนำมาเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ในการศึกษาการจัดการเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนอนุบาลภาสินี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จึงขอเสนอเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
2. ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
3. ปรัชญาของการศึกษาพิเศษ
4. แนวทางการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
5. หลักการและการรับเด็กเรียนร่วม
 - 5.1 นโยบายการจัดการเรียนร่วม
 - 5.2 การคัดเลือกเด็กเพื่อเรียนร่วม
 - 5.3 ขอบข่ายและประเภทของการจัดการเรียนร่วม
6. การดำเนินงานด้านบุคลากร
 - 6.1 การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน
 - 6.2 การประสานงานกับบุคลากรนอกโรงเรียนเพื่อการดำเนินงานการจัดการเรียนร่วม
7. การดำเนินงานด้านอาคารสถานที่
 - 7.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ
 - 7.2 วัสดุครุภัณฑ์และอุปกรณ์ในการเรียนการสอน
 - 7.3 การประชาสัมพันธ์และงานสารนิเทศ
8. การจัดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนร่วม
 - 8.1 หลักในการจัดกิจกรรม
 - 8.2 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - 8.3 การประเมินผล
 - 8.4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 งานวิจัยในประเทศ

9.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ได้มีความพยายามในการกำหนดความหมายของคำว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ” หรือ “เด็กนอกระดับ” ส่วนใหญ่จะพูดถึงความผิดปกติ ความพิการ ผลที่เกิดขึ้น และผลเสียนี้อาจจะนำไปสู่การคัดแยกเด็กอย่างไม่เหมาะสม ฉะนั้นการที่จะกำหนดความหมายของคำว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงควรต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามี 3 ความหมาย ดังนี้

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่ไม่สามารถได้รับประโยชน์จากหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนปกติด้วยเหตุผลบางประการหรือหลายประการ จะต้องมีการจัดหรือปรับหลักสูตรให้สนองต่อความต้องการพิเศษ เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้รับ โอกาสและประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา (พิมพ์พรรณ วรชุตินทร, 2545, หน้า 4)

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่ต่างไปจากเด็กปกติทั่วไปในเรื่องลักษณะทางสติปัญญา ความสามารถในการรับรู้ ความสามารถในการสื่อความหมาย และพัฒนาการด้านพฤติกรรมและอารมณ์ และความแตกต่างเหล่านี้เกิดขึ้นจนเด็กมีความต้องการการปรับปรุงแก้ไข เรื่องการเรียนการสอน หรือบริการทางการศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาศักยภาพได้สูงสุด (พิมพ์พรรณ วรชุตินทร, 2545, หน้า 4)

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือ เด็กที่มีความต้องการการศึกษาที่ต่างไปจากเด็กปกติ และเด็กเหล่านี้ไม่สามารถศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพหากปราศจากโปรแกรมการศึกษาพิเศษ ความสะดวกและบริการต่างๆ สื่อและอุปกรณ์พิเศษ (พิมพ์พรรณ วรชุตินทร, 2545, หน้า 4)

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีลักษณะนอกเหนือไปจากปกติวิสัย หรือเด็กที่มีลักษณะเบี่ยงเบนไปจากเด็กปกติทั่วไปทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ จนถึงขั้นที่ไม่อาจได้รับประโยชน์จากการศึกษาตามปกติได้อย่างเต็มที่จำเป็นต้องจัดให้ได้รับการศึกษาพิเศษหรือบริการพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพได้อย่างสูงสุด (พิมพ์พรรณ วรชุตินทร, 2545, หน้า 5)

จากความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งกล่าวถึงความเบี่ยงเบนไปจากปกติ การที่จะอธิบายได้ว่าเด็กคนใดมีความเบี่ยงเบนจากปกติอย่างไร จึงจะถือว่าเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ถ้าจะให้มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้นอาจจะต้องใช้เครื่องมือการวินิจฉัยที่มีมาตรฐาน

เชื่อถือได้อย่างไรก็ตาม การสังเกตว่าเด็กคนใดมีพัฒนาการตามปกติหรือไม่ ซึ่งความแตกต่าง ความผิดปกติหรือความเบี่ยงเบนไม่ว่าจะเป็นเชิงลบหรือเชิงบวกที่อยู่ในระดับที่มากเป็นพิเศษ ก็สามารถที่จะทำให้เราทราบเป็นขั้นแรกได้ว่าเด็กคนนั้นมีความปกติหรือความต้องการพิเศษ สมควรจะส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทำการคัดแยกด้วยเครื่องมือต่างๆ ต่อไป ให้ได้ผลการวินิจฉัยที่ถูกต้อง เชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องเข้าใจในพัฒนาการที่ปกติ เพื่อให้เปรียบเทียบกับพัฒนาการที่เบี่ยงเบนออกไป

ความเข้าใจในลำดับขั้นของพัฒนาการปกติเป็นสิ่งจำเป็น หากพัฒนาการของเด็กเป็นไปตามลำดับสมวัย ครูก็สามารถสร้างประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้ดียิ่งขึ้น แต่หากว่าครูสังเกตพบพัฒนาการของเด็กล่าช้ากว่าพัฒนาการปกติก็จะสามารถให้ความช่วยเหลือแต่แรกเริ่มเพื่อให้เขาได้มีพัฒนาการอย่างเต็มตามศักยภาพได้อย่างสูงสุด

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติแตกต่างจากเด็กทั่วไปและสมควรได้รับการช่วยเหลือโดยผู้เชี่ยวชาญในการดูแลบำบัดรักษา เพื่อที่จะให้เขาได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถและมีโอกาสได้เรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้อย่างปกติสุข

ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

การแบ่งประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีผู้จัดแบ่งประเภทไว้มากมาย ดังนั้นจึงมีความแตกต่างกันดังนี้

ผดุง อารยะวิญญู (2542, หน้า 20) แบ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ 12 ประเภท ได้แก่

- (1) เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- (2) เด็กปัญญาอ่อนที่เรียนหนังสือได้
- (3) เด็กปัญญาอ่อนที่ฝึกได้
- (4) เด็กปัญญาอ่อนที่มีระดับสติปัญญาต่ำมาก
- (5) เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา
- (6) เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
- (7) เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม
- (8) เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้
- (9) เด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล
- (10) เด็กปัญญาเลิศ

(11) เด็กออทิสติก

(12) เด็กที่มีความบกพร่องช้าซ้อน

วารีย์ ธีระจิตร (2541, หน้า 5) กล่าวว่า การแบ่งประเภทเด็กพิการ ในด้านการศึกษาคือ พิจารณาความจำกัดทางร่างกาย และความจำกัดทางสติปัญญา ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการศึกษาโดยแบ่งดังนี้

(1) มีความจำกัดทางสติปัญญา (instinctual limitation) แยกเป็น

(1.1) กลุ่มเรียนช้า (slow learner) มีระดับเกณฑ์เชาวน์หรือไอคิว (intellectual quotient-I.Q) ระหว่าง 70-90

(1.2) กลุ่มปัญญาอ่อนพอเรียนได้ (educable retarded children) หรือปัญญาอ่อนเล็กน้อย (mild grade) มีระดับเกณฑ์เชาวน์ระหว่าง 50-70

(1.3) กลุ่มปัญญาอ่อนพอฝึกได้ (trainable retarded children) หรือปัญญาอ่อนขั้นปานกลาง (moderate grade) มีระดับเกณฑ์เชาวน์ระหว่าง 35-49 คนพิการประเภทนี้ และประเภทที่มีระดับเกณฑ์เชาวน์ต่ำกว่านี้ควรอยู่ในความดูแลของแพทย์และการศึกษาต้องมีการจัดและการฝึกสอน โดยผู้มีความสามารถเฉพาะทาง

(2) มีความจำกัดทางร่างกาย (physical limitation) แยกเป็น

(2.1) กลุ่มบกพร่องทางการเห็น (visually impaired) แบ่งได้เป็น

(2.1.1) ตาบอด (blind)

(2.1.2) สายตาเห็นเลือนราง (low vision)

(2.2) กลุ่มบกพร่องทางการได้ยิน (hearing impaired)

(2.2.1) หูหนวก (deaf)

(2.2.2) หูตึง (hard of hearing)

(2.3) กลุ่มบกพร่องทางการพูด (speech impaired)

(2.3.1) พูดไม่ได้ (aphasia)

(2.3.2) พูดผิดปกติ (disorders of speech)

(2.4) กลุ่มบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ (crippled and other health impaired) เช่น แขน ขาด้าน เป็นอัมพาต บังคับมือเขียนหนังสือไม่ได้ เป็นโรคเรื้อนร้ายแรง เป็นต้น

(2.5) กลุ่มบกพร่องทางพฤติกรรม (behavior disorders)

(2.5.1) อารมณ์ไม่ปกติ (emotional disturbed)

(2.5.2) ผิดปกติทางสังคม (socially maladjusted) เช่น มีความประพฤติกเล่ ก้าวร้าว ชอบข่มเหง ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ซึ่งสังคมรังเกียจและอดทนไม่ไหว

นอกจากนี้คนเดียวอาจมีความพิการหลายอย่าง เรียกว่าพิการซ้ำซ้อน (multiple handicap) เช่น เป็นทั้งหูหนวก ตาบอด ปัญญาอ่อน เกิดขึ้นกับคนๆ เดียวกัน

จากการแบ่งประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษข้างต้น จะเห็นได้ว่า การแบ่งประเภทกำหนดจากลักษณะพิเศษ ปัญหาและลักษณะของการจัดบริการทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม การแบ่งประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะต้องเชื่อถือได้ จะต้องครอบคลุมเรื่องที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วยเหตุผลตามหลักความจริงและมีการใช้วิธีการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ประโยชน์ของการแบ่งประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพื่อการศึกษา คือ

1. การแบ่งประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเป็นระบบ ทำให้เราสามารถบอกชื่อการไร้ความสามารถ เพื่อให้เห็นความแตกต่างจากคนอื่นและเพื่อที่จะได้สื่ออย่างมีความหมายและวิธีที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการไร้ความสามารถเฉพาะด้าน

2. การแบ่งประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเป็นระบบ ทำให้การแบ่งการไร้ความสามารถและความต้องการพิเศษของคนเหล่านี้ได้ชัดเจน ซึ่งจำเป็นต่อการวิจัย เพื่อให้การเชื่อมต่อองค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์สามารถพัฒนาได้

3. การแบ่งประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเป็นระบบ ทำให้การจัดบริการดูแลรักษา การวินิจฉัย บริการพิเศษทางการศึกษา สะดวก

ปรัชญาของการศึกษาพิเศษ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษควรมีสิทธิได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติ เพื่อให้เด็กได้ใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และไม่เป็นภาระแก่สังคม และในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะต้องเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็ก

ผดุง อารยะวิญญู (2542, หน้า 7) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานดังต่อไปนี้

(1) เด็กแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม

(2) เด็กแต่ละคนมีพื้นฐานต่างกัน และแต่ละคนจะต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวเข้าหากัน และให้ทันโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไป

(3) เด็กแต่ละคนย่อมมีความสามารถอยู่ในตัวมากบ้างน้อยบ้าง การศึกษาจะช่วยให้ความสามารถของเด็กปรากฏเด่นชัดขึ้น

(4) ในสังคมมนุษย์นั้นย่อมมีทั้งคนปกติและคนพิการ ในเมื่อเราไม่สามารถแยกคนพิการออกจากสังคมของคนปกติได้ เราก็ไม่ควรแยกให้การศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้นหากเป็นไปได้ ควรให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติเท่าที่สามารถจะทำได้

(5) เนื่องจากเด็กเหล่านี้มีความต้องการและความสามารถทางการศึกษา ที่แตกต่างกันไปจากเด็กปกติ แม้ว่าความต้องการพื้นฐานไม่แตกต่างกัน ดังนั้นการให้การศึกษาควรมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างไปจากรูปแบบและวิธีการสำหรับเด็กปกติ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้มีศักยภาพในการเรียนรู้ได้เต็มที่

กันยา จันทรใจวงศ์ (2546, หน้า 25) กล่าวว่า การจัดการศึกษาพิเศษโดยทั่วไปตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจหรือหลักปรัชญาดังต่อไปนี้

(1) ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับบริการทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นคนพิการ หรือคนปกติเมื่อรัฐจัดการศึกษาให้แก่เด็กปกติแล้ว ก็ควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย หากเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถเรียนใน โปรแกรมการศึกษาที่รัฐจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

(2) เด็กที่มีความต้องการพิเศษควรได้รับการศึกษาควบคู่ไปกับการบำบัด การฟื้นฟูสมรรถภาพทุกด้าน โดยเร็วที่สุดในทันทีที่ทราบว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนต่อไปและมีพัฒนาการทุกด้านถึงขีดสูงสุด

(3) การจัดการศึกษาพิเศษควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมสังคมกับคนปกติอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนการสอนเด็กเหล่านี้จึงควรให้เรียนร่วมกับเด็กปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เว้นแต่เด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้นมีสภาพความพิการหรือความบกพร่องในขั้นรุนแรง จนไม่อาจเรียนร่วมได้ อย่างไรก็ตาม ควรให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้สัมผัสกับสังคมของคนปกติ

(4) การจัดการศึกษาพิเศษต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเสียเปรียบของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่ละประเภท โดยใช้แนวทางการศึกษาของเด็กปกติ

(5) การศึกษาพิเศษและการฟื้นฟูบำบัดทุกด้าน ควรจัดเป็น โปรแกรมให้เป็นรายบุคคล ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่าง อาจจัดเป็นกลุ่มเล็กสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง หรือมีความต้องการคล้ายคลึงกัน และอยู่ในระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกัน

(6) การจัดโปรแกรมการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควรเป็นที่ความสามารถของเด็กและให้เด็กมีโอกาสได้ประสบความสำเร็จมากกว่าที่จะคำนึงถึงความพิการ หรือความ

บกพร่องเพื่อทำให้เด็กมีความมั่นใจว่าแม้ตนจะมีความบกพร่อง แต่ก็ยังมีความสามารถบางอย่าง เท่ากับหรือดีกว่าเด็กปกติ ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น

(7) การศึกษาพิเศษควรมุ่งให้เด็กมีความเข้าใจ ยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่น มีสัจ การแห่งตน และมุ่งให้ช่วยตนเองได้ ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

(8) การศึกษาพิเศษ ควรจัดทำอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่เกิดเรื่อยไป ขาดตอนไม่ได้ และควรเน้นถึงด้านอาชีพด้วย

อรอนงค์ สุวรรณกุล (2542 อ้างใน เบญญา ชลธารันนท์, 2532) ปรึชญาเบื้องต้นของการศึกษาพิเศษ ได้ให้ความเห็นว่า ความเชื่อและหลักเกี่ยวกับปรัชญาเบื้องต้นที่จะทำให้การศึกษาพิเศษบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย มีดังนี้

- (1) เด็กพิการทุกคนสามารถที่จะเรียนหรือฝึกตนเองให้ทำประโยชน์ได้มากขึ้น
- (2) สมรรถภาพในการทำงานไม่ได้อยู่ที่สภาพความพิการ
- (3) ความพิการของเด็กบางคนไม่จำเป็นต้องเป็นความพิการตลอดไป (permanent handicap) ในหลายกรณี การศึกษาพิเศษอาจจะเป็นเพียงบริการทางการศึกษาชั่วคราวเท่านั้น
- (4) บุคลากรจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถและได้รับการฝึกงานตลอดทั้งมีประสบการณ์ในการทำงานในหน่วยงานของตน
- (5) ผู้ให้การศึกษาคควรสนใจเป็นพิเศษ ในเรื่องการพัฒนาของเด็กพิการเพื่อให้เด็กมีภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง (positive self-image) และยอมรับสภาพความเป็นจริงของตน
- (6) การศึกษาพิเศษควรใช้วิธีการสอนแบบส่งเสริมเอกลักษณ์ของบุคคล (individualized instruction) หมายความว่า สอนให้เหมาะสมกับความสามารถและความพิการของแต่ละคน
- (7) การศึกษาพิเศษควรจัดตั้งแต่ชั้นอนุบาล โดยมีจุดประสงค์ในการป้องกัน ลด ปัญหาความพิการและทำให้เด็กมีสัจการแห่งตน (self-realization)
- (8) การศึกษาพิเศษต้องรวมวิชาพลศึกษา นันทนาการ (recreation) และสุนทรียศาสตร์เพื่อเตรียมเด็กพิการให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสมบูรณ์
- (9) ในการจัดเด็กเข้าเรียนในชั้นเรียนปกตินั้น จะถือเป็นแนวปฏิบัติเมื่อเด็กไม่มีปัญหาหรือไม่มีอุปสรรคอื่นใด โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ

จากปรัชญาของการศึกษาพิเศษจะเห็นได้ว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนมีความสามารถแตกต่างกันไม่ว่าจะในด้านของพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา การจัดประสบการณ์ในช่วงแรกของชีวิตเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ จะทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ และใน

การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น จะต้องให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการความช่วยเหลือของเด็ก และสนับสนุนให้เด็กเข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียนกับเด็กปกติให้มากที่สุด เพื่อให้เด็กจะได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

แนวทางการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

สุวัฒน์ มูลเหล็ก (2545, หน้า 46) กล่าวว่า การบริหารจัดการ เป็นบทบาทหน้าที่ที่ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานนิเทศ ควบคุม กำกับ ติดตาม ประเมิน แก้ไข ปรับปรุงการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ในระบบโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม ซึ่งมีกิจกรรม 2 กิจกรรมใหญ่ๆ ได้แก่

(1) การกำหนดนโยบายการเรียนร่วมไว้ในธรรมนูญโรงเรียน เป็นการกำหนดนโยบายการจัดการเรียนร่วมให้เป็นแนวทางในการดำเนินการได้อย่างราบรื่น เป็นที่ยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

(1.1) โรงเรียนประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่างๆ โดยขอความร่วมมือด้านวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องดังกล่าว รวมทั้งสิทธิความเสมอภาคและโอกาสได้รับการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(1.2) โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นความต้องการในการดำเนินการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การสัมมนา การสัมภาษณ์ หรือการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับใช้จัดทำนโยบาย

(1.3) แต่งตั้งคณะทำงานโดยมีผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ฯลฯ ตามศักยภาพ หรือความจำเป็นของโรงเรียน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายให้เป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย ซึ่งจะได้รับการสนับสนุน ความร่วมมือ และการช่วยเหลือในโอกาสต่อไป

(1.3.1) กำหนดกลุ่มเป้าหมายเด็กที่จะเข้ามาเรียนร่วม

(1.3.2) จุดเน้นในการพัฒนาและการจัดการเรียนการสอน

(1.3.3) เป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนร่วม

(1.3.4) การปรับปรุงหลักสูตรและแผนการสอน

- (1.3.5) กำหนดแผนปฏิบัติการของโรงเรียน
- (1.3.6) กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง
- (1.4) จัดทำประชาพิจารณ์ร่างกำหนดนโยบายที่คณะทำงานได้ยกร่างไว้
- (1.5) คณะทำงานดำเนินการปรับนโยบาย และองค์ประกอบให้สอดคล้องกับผลของการที่ได้ดำเนินการจัดทำประชาพิจารณ์ไว้
- (1.6) กำหนดนโยบายการเรียนรู้ร่วมไว้ในธรรมนูญโรงเรียนเพื่อประกาศใช้
- (2) การกำหนดโครงการเรียนรู้ร่วมไว้ในแผนปฏิบัติการ
 - (2.1) การสำมะโนนักเรียน คือ การสำรวจเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - (2.1.1) ประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชนรับทราบนโยบายการรับเด็กเข้าเรียนตามกฎหมาย
 - (2.1.2) ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน ในการสำมะโนนักเรียน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมดำเนินงาน คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน ครูแนะแนว ครูการศึกษาพิเศษ ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษา ฯลฯ
 - (2.1.3) คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเครื่องมือ กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
 - (2.1.4) กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน
 - (2.1.5) เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุป
 - (2.2) การประชาสัมพันธ์
 - (2.2.1) แต่งตั้งคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ อาจประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ ครูแนะแนว ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน
 - (2.2.2) กำหนดแนวทางปฏิบัติ เช่น เรื่องที่จะประชาสัมพันธ์ รูปแบบ/วิธีการ
 - (2.2.3) ดำเนินการตามปฏิทินที่กำหนด
 - (2.2.4) ติดตาม ประเมินและรายงานเป็นระยะ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน
 - (2.3) การจัดสภาพแวดล้อม
 - (2.3.1) ศึกษาความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทๆ เช่น เด็กที่ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนจำเป็นต้องมีทางลาดและห้องน้ำโดยเฉพาะ เด็กที่บกพร่องทางการได้ยินต้องใช้เครื่องช่วยฟัง

(2.3.2) จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น

(2.3.3) มีคณะกรรมการรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดูแล รักษา และอำนวยความสะดวก

(2.3.4) เป็นข้อมูลในการวางแผนช่วยเหลือเด็ก เช่น การจัดทำโปรแกรม การศึกษาเฉพาะบุคคล การจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กทั้ง 4 ด้าน หรือรับการสนับสนุนจาก ชุมชน

(2.4) การรับ คัดแยก และส่งต่อเด็ก

(2.4.1) โรงเรียนประชาสัมพันธ์และประกาศรับสมัครเด็กเข้าเรียน

(2.4.2) โรงเรียนรับเด็กเข้าเรียนและศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเด็กจาก เอกสาร จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองและสัมภาษณ์เด็ก

(2.4.3) โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการในการคัดแยกเด็ก อาจประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง

(2.4.4) ให้เครื่องมือในการคัดแยกเด็กในกรณีที่ยังไม่ทราบความ บกพร่อง

(2.4.5) จัดเข้าชั้นเรียนหรือส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับการฟื้นฟู / รับบริการทางการศึกษาในโรงเรียนเฉพาะทาง

(2.5) จัดวางบุคลากรและการพัฒนา

(2.5.1) ประชุมทำความเข้าใจกับบุคลากรในโรงเรียนทุกฝ่าย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนทั้งผู้ปกครองเด็กทั้งหมด

(2.5.2) แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาครูเข้าสอน อาจเป็นผู้บริหาร โรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ ครูแนะแนว

(2.5.3) ดำเนินการพิจารณาครูผู้สอนที่เหมาะสม โดยอาจพิจารณาครูที่ อาสาเป็นอันดับแรก และคำนึงถึงบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์

(2.5.4) พิจารณาบุคลากรที่จะช่วยจัดกิจกรรมเสริม ได้แก่ กีฬาบำบัด ดนตรีบำบัด ศิลปะบำบัด ฯลฯ

(2.5.5) พิจารณาบุคลากรที่จะจัดกิจกรรมส่งเสริม เช่น ชมรม/ชุมชน กลุ่ม สนใจ เข้าค่าย โดยให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุน

(2.5.6) บุคลากรทุกฝ่ายดำเนินงานในลักษณะทีมงาน

(2.5.7) ผู้บริหารโรงเรียนให้การส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีเอกสารได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ เช่น จัดเอกสารให้ศึกษา เข้ารับการฝึกอบรม ศึกษา คูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง

(2.5.8) การให้ขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงาน เช่น การยกย่อง ชมเชย การให้งบประมาณสนับสนุน และดูแลในเรื่องการรับเงิน “พ.ค.ศ.” ของครูที่มีสิทธิจะได้รับ ตามระเบียบ กค. ว่าด้วยเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษของครูการศึกษาพิเศษ และครู การศึกษาพิเศษกรณีเรียนร่วม พ.ศ. 2539 และจัดหาแหล่งความรู้หรือความร่วมมือจากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและชุมชนรวมทั้ง จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมทุก ประเภท

(2.5.9) ให้การส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมส่งเสริม และกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์

(2.6) การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

(2.6.1) จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุก คนให้ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน

(2.6.2) แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล โดย บุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้าน แพทย์

(2.6.3) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูวางแผนการสอน โดยใช้แผนการสอน เฉพาะบุคคลเป็นแผนแม่บท

(2.7) การกำกับ ติดตาม และนิเทศ

(2.7.1) แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับติดตาม และนิเทศ อาจประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการเฉพาะด้านการศึกษาพิเศษ

(2.7.2) คณะกรรมการจัดทำเครื่องมือนิเทศ

(2.7.3) กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานกำกับ ติดตามและนิเทศ

(2.8) การประเมินและรายงาน

(2.8.1) ประเมินผลการดำเนินงาน โครงการเรียนร่วมของ โรงเรียนโดย คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยตัวแทนคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ

(2.8.2) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบจุดเด่น จุดด้อย

(2.8.3) นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงาน

(2.8.4) จัดทำรายงานผลการดำเนินงานการเรียนร่วมเป็นรายปี และวางแผนการพัฒนาปีต่อไป

(3) การจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็นบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนที่ต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (individualized education plan) จนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนด และสามารถพัฒนาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน โรงเรียนควรดำเนินการดังนี้

(3.1) การรู้จักเด็กเป็นรายบุคคล

การรู้จักเด็กเป็นรายบุคคลมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบว่าเป็นเด็กบกพร่องประเภทใด มีภูมิหลังอย่างไร มีความสามารถอะไรบ้าง และมีปัญหาที่จะส่งผลต่อการจัดการศึกษาอย่างไร

(3.1.1) แต่งตั้งคณะกรรมการ อาจประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน ครู การศึกษาพิเศษ ครู ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดับ โรงเรียน เพื่อรับผิดชอบ

(3.1.2) จัดทำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

(3.1.3) วิเคราะห์ข้อมูล และจัดระบบข้อมูล

(3.2) การวางแผนพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นรายบุคคล

(3.2.1) แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น โรงเรียนต้องมีข้อมูลรายละเอียดที่สามารถรู้จักเด็กเป็นรายบุคคลได้อย่างชัดเจนถูกต้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้เหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นรายละเอียดซึ่งกำหนดเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละบุคคล ตลอดจนกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้เป็นเฉพาะบุคคล ซึ่งจัดทำในรูปคณะกรรมการ และผู้ปกครองให้ความเห็นชอบ โดยปกติจะเป็นแผนระยะยาว 1ปี และมีกรอบทบทวนทุกภาคเรียน

(3.2.1.1) ผู้บริหารโรงเรียน

ก) แต่งตั้งคณะกรรมการในการคัดแยกเด็ก และจัดข้อมูลของเด็กที่มีความบกพร่องเป็นรายบุคคล

ข) ประสานงานผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

- ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล
- ค) จัดตั้งอำนาจความสะดวก ทั้งสื่อ อุปกรณ์ที่กำหนด
 - ง) ส่งเด็กไปรับบริการที่จำเป็นเพิ่มเติม
 - จ) นิเทศ ติดตามผลการใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล
- (2.3.1.2) ครูผู้สอน
- ก) จัดทำข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล
 - ข) ร่วมจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล
 - ค) ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเด็กที่รับผิดชอบ
- หรือข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษาหรือจากครูการศึกษาพิเศษ
- ง) ส่งต่อเด็กรับบริการพิเศษห้องเรียนเสริมวิชาการ
 - จ) ประเมินและปรับปรุงแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล
- ร่วมกับกรรมการ
- (2.3.1.3) ผู้ปกครอง
- ก) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก
 - ข) ร่วมจัดแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล
 - ค) ประสานงานกับครูผู้ สอนอย่างต่อเนื่อง
- (2.3.1.4) ผู้เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำครู ผู้ปกครองใน
- การพัฒนาเด็ก
- (3.2.2) แผนการสอนเฉพาะบุคคล
- แผนการสอนเฉพาะบุคคลเป็นรายละเอียดของกิจกรรมที่จะพัฒนาเด็กแต่ละคน ให้บรรลุตามจุดประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งแผนการสอนเฉพาะบุคคลเป็นการนำจุดประสงค์ เนื้อหาที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล มาแบ่งเป็นขั้นตอนย่อยๆ ที่จะฝึกหรือพัฒนาตามขั้นตอนหรือตามลำดับความยากง่ายที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละคน ซึ่งมีแนวทางดำเนินการดังนี้
- (3.2.2.1) ครูผู้สอน ศึกษารายละเอียด ที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลของเด็กทุกคนที่ต้องรับผิดชอบ
 - (3.2.2.2) จัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล ตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล
 - (3.2.2.3) กำหนดองค์ประกอบและสถานการณ์ที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก

(3.2.2.4) ดำเนินการจัดกิจกรรม วัดผล และประเมินผลตามที่กำหนดไว้ในแผนสอนเฉพาะบุคคล

(4) การประเมินปรับปรุงและรายงาน

(4.1) ดำเนินการวัดและประเมินผลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษารายบุคคล

(4.2) นำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลของเด็ก

(4.3) รายงานความก้าวหน้าของเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ผู้ปกครองและคณะกรรมการที่จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลทราบ และนำผลมาพัฒนาปรับปรุงในส่วนบุคคลพร้อม

หลักการและการรับเด็กเรียนร่วม

1. นโยบายการจัดการเรียนร่วม

1.1 นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 ขออนุมัติหลักการประกาศให้ “พ.ศ. 2542 เป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการ” โดยมีนโยบายว่า “คนพิการทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน” ทั้งนี้เพื่อเร่งรัด ปรับปรุง และขยายบริการการศึกษาสำหรับคนพิการให้ทั่วถึงและมีคุณภาพยิ่งขึ้น (คณะอนุกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2543, หน้า 3-4)

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2542 เรื่องการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการดังนี้

1.1.1 การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีวัตถุประสงค์ให้คนพิการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างคนทั่วไปและประกอบอาชีพได้ตามศักยภาพ

1.1.2 เป้าหมายการดำเนินงานมุ่งขยายโอกาสให้แก่คนพิการที่อยู่ในวัยเรียนขั้นพื้นฐาน 12 ปี

1.1.3 ผลิตและพัฒนาคุณภาพของครู อาจารย์และบุคลากร

1.1.4 พัฒนาการวิจัย การปรับปรุงหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน สื่อ บริการสิ่งอำนวยความสะดวก

1.1.5 พัฒนาระบบการบริหารจัดการ กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่ท้องถิ่น

1.1.6 ให้สถานศึกษาเพิ่มการรับนักเรียนพิการ

1.1.7 ให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าเรียนตามปกติได้รับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.1.8 จัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษแห่งชาติ ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด

1.1.9 ให้สถานศึกษาของรัฐและเอกชนจัดบริการการศึกษาแก่คนพิการ โดยการจัดแบบเรียนร่วม หรือแยกชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วม หรือเป็นโรงเรียนพิเศษเฉพาะความบกพร่อง

1.1.10 จะต้องคำนึงถึงคุณภาพและการกระจายการบริการที่ทั่วถึง

จากนโยบายการดำเนินการจัดการเรียนร่วมดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการให้เด็กทุกคนมีโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการศึกษาและอื่นๆ จนสามารถได้รับประโยชน์สูงสุดตามศักยภาพของคนนั้น แสดงให้เห็นว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายในด้านเจตคติของสังคมที่มีต่อคนพิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ มีการเคลื่อนไหวยอมรับคนพิการให้เข้ามาอยู่ร่วมในสังคมมากขึ้น ในการศึกษา ก็มีแนวโน้มด้านความคิดเป็นหลักการว่าจะมีการให้การศึกษแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้เรียนร่วมกับเด็กปกติมากที่สุดเท่าที่ความสามารถของเด็กจะเอื้ออำนวย

ในปี พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศนโยบายปีการศึกษาเพื่อคนพิการขึ้น คนพิการทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน รวมทั้งได้มีการจัดระบบโครงสร้างการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ เพื่อขยายโอกาสให้กับคนพิการทุกกลุ่ม ทุกประเภท และปรับปรุงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อคนพิการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

(1) การจัดให้มีคณะกรรมการระดับชาติทำหน้าที่กำกับดูแล การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ซึ่งได้แก่คณะกรรมการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

(2) การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษแห่งชาติทำหน้าที่บริหารการศึกษาเพื่อคนพิการ

(3) การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษเขต จำนวน 13 เขต ทำหน้าที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติและการดูแลงานวิชาการการศึกษาพิเศษ

(4) การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด ทำหน้าที่ให้บริการช่วยเหลือในระยะเริ่มแรกแก่เด็กพิการและครอบครัว และเตรียมความพร้อมแก่คนพิการ รวมทั้งการดำเนินการคัดแยกฟื้นฟูและส่งต่อคนพิการไปยังสถานศึกษา

(5) การจัดให้มีการเรียนร่วมในทุกสังกัดและทุกระดับการศึกษาทั้งในสถานศึกษาของภาครัฐและเอกชน

(6) การจัดโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ

(7) การจัดการศึกษานอกระบบ

(8) การจัดการศึกษาโดยองค์กรเอกชน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(9) การจัดการสนับสนุนเพื่อการศึกษาตามอัธยาศัย

(10) การสนับสนุนให้คนพิการได้รับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและให้ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ ทางการศึกษา

รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญที่จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทย ซึ่งมีความต้องการพิเศษได้พัฒนาให้เต็มที่ตามสภาพ โดยเน้นว่าจะร่วมกันระดมสรรพกำลัง เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้มีคุณภาพดีขึ้น ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งมีอยู่แตกต่างกัน วิธีการพัฒนาวิธีที่สำคัญวิธีหนึ่งได้แก่ ระบบการจัดการศึกษาพิเศษ บริการพิเศษและการฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่คนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งคณะอนุกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543, หน้า 16-24)

2. การคัดเลือกเด็กเพื่อเรียนร่วม

เด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ในลักษณะการเรียนร่วมเต็มเวลาได้ทุกคน เด็กที่มีความพร้อมเท่านั้นที่สามารถเรียนร่วมเต็มเวลาได้ ส่วนเด็กที่ยังไม่มีความพร้อมอาจจัดให้เรียนในชั้นพิเศษได้ทุกคน เมื่อมีความพร้อมแล้วจึงคัดเลือกเด็กจากชั้นพิเศษแล้วส่งเข้าเรียนร่วมในชั้นปกติและเรียนร่วมเต็มเวลาหรือบางเวลาแล้วแต่ความสามารถของเด็ก เด็กที่ถูกส่งเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติได้อย่างประสบผลสำเร็จ การจัดการศึกษาพิเศษควรคำนึงประโยชน์ทางการศึกษาที่เด็กจะได้รับว่าเด็กได้รับประโยชน์มากที่สุดจากการเรียนร่วมในชั้นปกติหรือจากการเรียนในชั้นพิเศษ การคัดเลือกเด็กเพื่อที่จะส่งเข้าเรียนร่วมจึงมีความสำคัญ การคัดเลือกเด็กเพื่อส่งเข้าเรียนร่วมเต็มเวลา ควรพิจารณาความพร้อมของเด็กในด้านต่อไปนี้ (ผดุง อารยะวิญญู, 2542, หน้า 231-232)

(1) ความพร้อมด้านร่างกาย

(1.1) การเคลื่อนไหว เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้ เดินได้โดยไม่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น กล้ามเนื้อ ข้อต่อและอวัยวะมีการทำงานประสานกันซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้โดยไม่ลำบากจนเกินไป

(1.2) การใช้กล้ามเนื้อและนิ้วมือ เด็กสามารถหยิบจับสิ่งของได้ สามารถจับดินสอปากกาได้ดีและเขียนหนังสือได้

(1.3) การรับรู้ เด็กสามารถรับรู้ได้ดีโดยทางสายตา ทางการได้ยินหรือการสัมผัส ทางใดทางหนึ่งหรือหลายทาง การรับรู้ไม่เป็นอุปสรรคจนเกินไป

(2) ความสามารถด้านการเรียน

(2.1) ความสามารถทางภาษา เด็กควรมีความสามารถทางภาษาใกล้เคียงกับเด็กปกติในชั้นที่จะเข้าเรียนร่วมเด็กควรรู้จักคำศัพท์มากพอควร สามารถอ่านหนังสือได้ เขียนหนังสือได้ สามารถสื่อความหมายได้ในระดับใกล้เคียงกับเด็กปกติที่มีอายุในวัยเดียวกัน

(2.2) ความสามารถทางวิชาการ หมายถึง ความรู้พื้นฐานในวิชาอื่นที่นอกเหนือจากด้านภาษา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา เป็นต้น เด็กควรมีความรู้พื้นฐานในวิชาหลัก ใกล้เคียงกับเด็กปกติในวัยเดียวกันจึงจะสามารถเรียนร่วมเต็มเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มิฉะนั้นแล้วเด็กจะต้องได้รับการสอนซ่อมเสริมในวิชาใดวิชาหนึ่งหรือหลายวิชาที่พื้นฐานด้านนั้น ของเด็กยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเด็กปกติ

(3) พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม เด็กที่จะเข้าเรียนร่วมในชั้นเดียวกับเด็กปกติควรมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมใกล้เคียงกับเด็กปกติ เช่น สามารถเข้ากับเด็กคนอื่นได้โดยไม่มีปัญหามากนัก รู้จักแบ่งของเล่น เล่นกับเพื่อนได้โดยไม่มีปัญหาทะเลาะวิวาท ไม่โกรธจัดหรือร้องไห้เมื่อผิดหวังเพียงเล็กน้อย รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น เช่น ไม่หยิบข้าวของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น

นอกจากความพร้อมในด้านต่างๆ แล้วการจัดเด็กเข้าเรียนร่วมในโรงเรียน มีหลักการในการพิจารณาดังนี้ (กรมสามัญศึกษา, 2537, หน้า 12)

- (1) บ้านของเด็กอยู่ใกล้โรงเรียน เพื่อให้ไป-กลับ ได้สะดวก
- (2) จัดเด็กพิการเพียง 1 ประเภท ไว้ในห้องเดียวกัน
- (3) จัดเด็กพิการเพียง 1-3 คน เรียนในห้องเรียนปกติ 1 ห้องเรียน
- (4) จัดเด็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมดีแล้วเข้าเรียน
- (5) ถ้าเป็นชั้นพิเศษคู่ขนาน จัดเด็กพิการเข้าเรียนได้ตามเกณฑ์การจัดชั้นเรียน

พิเศษ

(6) การพิจารณารับนักเรียน ควรดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการรับนักเรียน

(7) การรับ คัดแยก และส่งต่อเด็ก

(7.1) โรงเรียนควรจัดประชาสัมพันธ์และประกาศรับสมัครเด็กเข้าเรียน

(7.2) โรงเรียนรับเด็กเข้าเรียนและศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเด็กจากเอกสารจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองและสัมภาษณ์เด็ก

(7.3) โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการในการคัดแยกเด็ก อาจประกอบด้วย
ผู้บริหาร โรงเรียนครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง

(7.4) ให้เครื่องมือในการคัดแยกเด็กในกรณีที่ยังไม่ทราบความบกพร่อง

(7.5) จัดเข้าชั้นเรียนหรือส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับการฟื้นฟู / รับ
บริการทางการศึกษาในโรงเรียนเฉพาะทาง

สรุปได้ว่า ในการคัดเลือกเด็กเพื่อเข้าเรียนร่วมนั้นเด็กบางคนจะได้เข้ามาเรียนร่วม
เต็มเวลาเด็กบางคนเข้ามาเรียนร่วมบางเวลา ขึ้นอยู่กับความพร้อมในด้านต่างๆ ของเด็กได้แก่ ด้าน
ร่างกาย ด้านความถนัดทางการเรียน ด้านอารมณ์และสังคม ซึ่งเด็กที่เข้ามาเรียนร่วมควรจะได้รับ
การเตรียมความพร้อมหรือกระตุ้นพัฒนามาก่อนที่จะเข้าเรียนร่วม

3. ขอบข่ายและประเภทของการจัดการเรียนร่วม

พิมพ์พรรณ วรชุตินทร (2545, หน้า 42) อ้างไว้ในความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษา
พิเศษว่า คนพิการสามารถเข้ารับการศึกษได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ
การศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีการจัดที่สำคัญอย่างน้อย 7 แบบดังนี้

- (1) การเรียนร่วม
- (2) โรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ
- (3) การจัดในครอบครัว
- (4) การจัดโดยชุมชน
- (5) การจัดในสถานพยาบาล
- (6) การจัดในศูนย์การศึกษาพิเศษ
- (7) การจัดการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีรายละเอียด

ดังนี้

การเรียนร่วม หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กพิการเข้าไปใน
ระบบการศึกษาทั่วไป มีการร่วมกิจกรรมและใช้ช่วงเวลาช่วงใดช่วงหนึ่งในแต่ละวันระหว่างเด็กที่มี
ความต้องการพิเศษเด็กพิการกับเด็กทั่วไป การเรียนร่วม อาจจัดได้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

- (1) ชั้นเรียนเต็มวัน

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครู
ประจำชั้นและนักเรียนไม่ได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษโดยตรง แต่ครูทั่วไปและเด็กได้รับบริการ
ทางอ้อม

- (1.1) บริการทางอ้อมสำหรับครู ได้แก่

(1.1.1) การฝึกอบรมครูประจำการในเรื่องต่างๆ เช่น เทคนิคการสอน เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

(1.1.2) ครูการศึกษาพิเศษช่วยครูพิเศษ อธิบายและให้ความรู้กับนักเรียนทั่วไปเกี่ยวกับความพิการ เพื่อสร้างเจตคติเชิงบวกและให้เกิดการยอมรับเพื่อนที่พิการ

(1.1.3) ครูการศึกษาพิเศษอาจร่วมประชุมกับครูประจำชั้นเรียนต่างๆ ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความพิการ

(1.2) บริการทางอ้อมสำหรับนักเรียน

ในเด็กพิเศษ อาจได้รับบริการ สื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น ได้รับการตรวจวัดการเห็นและการแก้ไข โดยอาจต้องใส่แว่นหรือใช้แว่นขยาย หรือการตรวจประเมินทางจิตวิทยา การบริการล่ามภาษามือ เป็นต้น

ในเด็กทั่วไป อาจได้รับการฝึกอบรมจากครูการศึกษาพิเศษเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยตัว (peer tutor) ในชั้นเรียน

(2) ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการปรึกษาหารือ

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้นแต่มีผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในเรื่องการศึกษาปกติและการศึกษาพิเศษร่วมให้การปรึกษาหารือ เช่น นักจิตวิทยา ครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นครูเดินสอน หรือครูการศึกษาพิเศษทำหน้าที่เป็นครูสอนเสริมในโรงเรียน บุคคลเหล่านี้จะไม่สอนเด็กโดยตรงแต่ทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำช่วยเหลือครูประจำชั้น หรือครูประจำวิชา และจัดหาบริการสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้การเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ

(3) ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการครูเดินสอน

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น แต่ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุน โดยตรงจากครูเดินสอน ตามตารางที่กำหนดหรือเมื่อมีความจำเป็นครูเดินสอนอาจเป็นนักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด ครูแก้ไขการพูด หรือครูการศึกษาพิเศษที่เดินทางไปให้บริการตามโรงเรียนต่างๆ แก่เด็กพิการทั้งในและนอกห้องเรียน นอกจากนี้ยังให้บริการช่วยเหลือแก่ครูปกติโดยตรงด้วย

(4) ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการสอนเสริม

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น แต่ได้รับการสอนเสริมเพิ่มเติมหรือสอนเสริมจากครูการศึกษาพิเศษที่ประจำห้องสอนเสริมตามกำหนดตารางการเรียน โดยให้นักเรียนมาเรียนกับครูสอนเสริมบางเวลา ครูสอนเสริมอาจสอนเนื้อหาที่เด็กมีความบกพร่อง หรือทักษะที่เด็กมีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น ทักษะการทำ

ความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (orientation & mobility : O&M) สำหรับเด็กตาบอดหรือภาษามือสำหรับเด็กหูหนวก โดยอาจสอนเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มเล็ก ๆ ปัจจุบันครูสอนเสริมจะใช้เวลาสอนเด็กร่วมกับครูในชั้นเรียนมากกว่าที่จะนำเด็กออกมาสอนในห้องสอนเสริม

(5) ชั้นเรียนพิเศษและชั้นเรียนปกติ

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนพิเศษ และเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติมากขึ้นตามความเหมาะสม โดยอาจเรียนร่วมในบางวิชา เช่น พลศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรี-นาฏศิลป์ การงานพื้นฐานอาชีพ จริยศึกษา ศึกษาศาสตร์พิเศษและครูปกติร่วมกันทำงาน ร่วมกันรับผิดชอบ รูปแบบนี้จัดได้ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

(6) ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนพิเศษเต็มเวลาร่วมกับเพื่อน ประมาณ 5-10 คน มีครูประจำชั้นเป็นผู้สอนเองทุกวิชา เด็กจะมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กทั่วไป เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ การรับประทานอาหาร การไปทัศนศึกษา เป็นต้น

การจัดการเรียนร่วมทั้ง 6 รูปแบบ จะจัดแบบใดขึ้นอยู่กับการศึกษาความต้องการจำเป็นพิเศษ (special needs) ร่วมกันจากหลายๆ ฝ่าย ได้แก่ ผู้ปกครอง ตัวเด็ก ผู้บริหารครูนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

โรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ

เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะประเภทความพิการแต่ละประเภท โดยจัดในทุกระดับตั้งแต่ชั้นเรียนเตรียมความพร้อมก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีทั้งการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ มีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะประเภทความพิการที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละกลุ่ม มีการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล การมีบุคลากรที่เชี่ยวชาญ รวมทั้งมีสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการที่เพียงพอและมีคุณภาพ

การจัดในครอบครัว

ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 12 ได้ให้สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นด้วย โดยจัดในลักษณะศูนย์การเรียนได้ ซึ่งอาจจัดเป็นกลุ่มการเรียน สถานที่เรียน หรือในลักษณะโรงเรียนบ้าน (home school) ได้

การให้สิทธิแก่บุคคลและครอบครัวการจัดการศึกษา นับเป็นทางเลือกสำหรับครอบครัวที่ต้องการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น ค่านิยม ทัศนคติ สภาพ

เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครอบครัว ในต่างประเทศถือว่าสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิในการเลือก (right to choose)

ในครอบครัวที่มีคนพิการ การจัดการศึกษาในโรงเรียนอาจทำได้ดังนี้

(1) เด็กลงทะเบียนกับโรงเรียนแม่ข่ายในพื้นที่หรือศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเพื่อรับสิทธิและการอุดหนุนต่างๆ ตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

(2) จัดกลุ่มการเรียนรู้แบบชั้นเรียนทางไกล หรือเรียนด้วยตนเองตามความเหมาะสมกับสภาพความพิการ

การจัดโดยชุมชน

การเปิดโอกาสให้ชุมชน องค์กรเอกชน หรือสถาบันทางสังคมมีสิทธิในการจัดการศึกษาเกิดจากแนวคิดประชาธิปไตยหรือเสรีภาพในการจัดการศึกษา ที่เปิดให้ชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 รับแนวคิดดังกล่าวมากำหนดเป็นแนวปฏิบัติในหลายมาตรา ซึ่งรวมถึงการจัดหลักสูตรท้องถิ่นด้วย

สำหรับในชุมชนหรือองค์กรที่มีคนพิการอยู่จำนวนหนึ่ง อาจตั้งศูนย์การเรียนรู้สำหรับกลุ่มคนพิการ หรือร่วมกับหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียน จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่คนพิการ หรืออาจจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อมเด็กพิการในชุมชนในรูปแบบกลุ่มช่วยเหลือหรือศูนย์เด็กเล็ก หรือศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ โดยมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์การศึกษาพิเศษเขต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด โครงการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ โรงเรียนเรียนร่วม หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง

การจัดในสถานพยาบาล

ในเด็กที่มีความบกพร่องทางสุขภาพและเจ็บป่วยเรื้อรังซึ่งต้องได้รับการดูแลรักษาในสถานพยาบาลเป็นระยะเวลาหนึ่ง อาจจัดการศึกษาในสถานศึกษาพยาบาลไปพร้อมๆ กับการฟื้นฟูทางการแพทย์ ซึ่งอาจจัดได้ในรูปแบบ ดังนี้

(1) สอนเป็นรายบุคคลตามเตียงผู้ป่วยเป็นการจัดการศึกษา ให้แก่ผู้ป่วยที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวจากเตียงผู้ป่วยได้

(2) สอนเป็นกลุ่มเล็กๆ 2-3 คน

(3) สอนในห้องเรียน เป็นการจัดการศึกษาพิเศษที่ผู้เรียนร่วมกันในห้อง ประมาณ 5-10 คน ในชั้นเรียนพิเศษ ในสถานพยาบาล โดยมีครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้สอน และประสานงานกับโรงเรียนปกติที่เด็กเคยเรียนก่อนเข้ารับการรักษา

(4) แนะนำผู้ปกครอง เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลือจากผู้ปกครองให้ถูกวิธี เมื่อเด็กได้รับอนุญาตให้กลับไปพักฟื้นที่บ้าน

การจัดในศูนย์การศึกษาพิเศษ

คณะอนุกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2543, หน้า 21-22)

เป็นการจัดให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการและครอบครัว และเตรียมความพร้อมแก่เด็กพิการวัยก่อนเรียน หรือผู้พิการภายหลังก่อนส่งกลับไปเรียนร่วม โดยศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสถาบันราชภัฏ และกรมสามัญศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษของกรมสามัญศึกษาแต่ละระดับทำหน้าที่ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษแห่งชาติ มีดังนี้

- (1) วางแผน จัดทำงบประมาณ และการกำกับดูแลการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ
- (2) เป็นศูนย์ข้อมูล รวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาเพื่อคนพิการ
- (3) วิจัยและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการศึกษา สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์สำหรับคนพิการทุกประเภท

- (4) พัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรที่จัดการศึกษาเพื่อคนพิการ
- (5) จัดระบบส่งต่อคนพิการ ประสานงานการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ
- (6) จัดระบบเทียบโอนการศึกษาสำหรับคนพิการ
- (7) จัดทำเกณฑ์มาตรฐาน คุณภาพการศึกษาสำหรับคนพิการ
- (8) ติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ
- (9) กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตพื้นที่การศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ (เพื่อคนพิการ) ประจำจังหวัด โรงเรียนเฉพาะความพิการและหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ

- (10) งานอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการการศึกษาเพื่อคนพิการมอบหมาย

บทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อคนพิการเขตการศึกษา

- (1) วางแผน กำหนดนโยบายแผนการจัดการศึกษาพิเศษ ให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการแห่งชาติ และนำนโยบายระดับชาติไปสู่การปฏิบัติ

- (2) เป็นศูนย์ข้อมูล รวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาเพื่อคนพิการระดับเขตการศึกษา

- (3) วิจัยและพัฒนา หลักสูตร รูปแบบการศึกษา สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์สำหรับคนพิการทุกประเภท

(4) พัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรที่จัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

(5) จัดระบบส่งต่อคนพิการ ประสานงานและกำกับดูแลการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการในเขตพื้นที่

(6) นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

(7) ทำหน้าที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ (เพื่อคนพิการ) ประจำจังหวัดในจังหวัดที่ตั้ง
บทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ (เพื่อคนพิการ) จังหวัด

(1) นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

(2) จัดทำและจัดสรรงบประมาณให้แก่สถานศึกษา

(3) เป็นศูนย์ข้อมูล รวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาเพื่อคนพิการ
ในเขตพื้นที่

(4) ประสานงานด้านการศึกษาเพื่อคนพิการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(5) ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและการเตรียมความพร้อมคนพิการ

(6) จัดระบบส่งต่อคนพิการและสร้างเครือข่ายการทำงานกับสถานศึกษา โรงเรียน
และชุมชนในพื้นที่

(7) จัดระบบสนับสนุนการเรียนการสอน จัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ
และขอความช่วยเหลืออื่นใดรวมถึงการจัดครูเดินสอนแก่คนพิการและสถานศึกษา

(8) ส่งเสริม ประสานและร่วมจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลให้แก่คน
พิการ

(9) จัดทำรายงานการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการในจังหวัด

ศูนย์การศึกษาพิเศษของสถาบันราชภัฏ

ในปัจจุบันมี 6 แห่ง คือ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร สถาบันราชภัฏ
เชียงใหม่ สถาบันราชภัฏมหาสารคาม สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก สถาบันราช
ภัฏสงขลา และสถาบันราชภัฏนครราชสีมา ทำหน้าที่ได้ดังนี้

(1) ผลิตครูการศึกษาพิเศษ

(2) งานวิจัยและพัฒนา

(3) ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

(4) การให้บริการแก่นักเรียนพิการเข้าเรียนร่วม

(5) การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และสนับสนุนการเรียนร่วม

(6) การจัดฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน

การจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อคนพิการ เป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการจัดการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขความสำเร็จการศึกษาของผู้ที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาที่แตกต่างกับคนปกติ ได้แก่คนพิการประเภทต่างๆ โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เนื้อหาหรือหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของคนพิการ

การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อคนพิการ เป็นการศึกษาที่จัดให้คนพิการได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ หรือตามศักยภาพ ความพร้อมและ โอกาสของคนพิการเองหรือคนพิการที่ไม่อาจเรียนรู้ได้รับประโยชน์จากวิธีการเรียนรู้ด้วยระบบอื่นใด โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งความรู้ต่างๆ การจัดทั้ง 2 รูปแบบ มีหลักการร่วมกัน คือ

- (1) ไม่กำหนดอายุ
- (2) หลักสูตรกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายเหมาะสมกับความแตกต่าง

ของคนพิการ

- (3) ส่งเสริมระบบเครือข่ายในการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

การจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย มีวัตถุประสงค์คือ

- (1) เพื่อให้คนพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
- (2) เพื่อให้คนพิการสามารถปรับตัวให้เข้ากับชุมชนและท้องถิ่น
- (3) เพื่อให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน และสังคมมีส่วนร่วมในการจัด

การศึกษาเพื่อคนพิการ

รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การจัดการศึกษานอกระบบสำหรับคนพิการ จัดเป็น 3 แนวทาง คือ

- (1) แนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
- (2) แนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ
- (3) แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

โดยแยกการจัดเป็น 3 กลุ่ม คือ

- (1) หน่วยงาน/องค์กรเอกชน
- (2) ครอบครัว/ชุมชน
- (3) ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน

สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนของคนพิการได้ เมื่อผ่านการประเมินจากคณะกรรมการประเมินโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) จากการประสานงานระหว่าง

(1) ศูนย์การศึกษาพิเศษ

(2) หน่วยงาน / องค์กร / ครอบครัว / ชุมชน / ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนที่จะจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

(3) หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียน

สำหรับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการทั้ง 7 แบบหลักตามที่กล่าวมาแล้วนั้น แบบที่เป็นสุดยอดของความปรารถนาหรือจุดหมายปลายทางการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ คือแบบของการเรียนร่วม ตามปรัชญาที่กล่าวว่า “เด็กควรจะได้กลับเข้าสู่สายการศึกษาปกติให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้” และแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการทั้ง 7 แบบ ดังกล่าวควรพิจารณาจัดโดยอาศัยหลักการที่เกี่ยวข้องบางประการดังนี้

(1) สังคมหรือรัฐควรจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่

(2) ทุกคนควรได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันหรือมีความเท่าเทียมกันในโอกาสแห่งการศึกษา

(3) เด็กทุกคนควรได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการจัดการศึกษาของรัฐ

(4) เด็กทั้งหลายย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล และความแตกต่างของผู้ที่มีความแตกต่าง โดยเฉพาะผู้ที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่มีหลายประเภท และหลายระดับ

(5) เด็กที่มีความต้องการพิเศษก็เป็นเด็กคนหนึ่ง เพียงแต่เป็นเด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ ความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ก็เหมือนเด็กธรรมดา

(6) นิยามหนึ่งของการจัดการศึกษา คือ กระบวนการที่เป็นไปเพื่อช่วยเด็กหญิงชายทุกคนที่มีความแตกต่างกันตามธรรมชาติและความต้องการ ให้ได้มีการพัฒนาอย่างเต็มที่

(7) การจัดการศึกษาที่ดีต้องจัดให้สนองความต้องการที่แตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก แม้บางคนจะแตกต่างจากเพื่อนๆ ส่วนใหญ่อย่างมากหรือมีความต้องการพิเศษอย่างมาก

(8) ตามหลักเศรษฐศาสตร์นั้น การลงทุนให้การศึกษาที่เหมาะสมแก่เด็กพิการเพื่อเตรียมชีวิตที่ดีเมื่อเป็นผู้ใหญ่นั้น นับว่าเป็นการลงทุนที่ใช้งบประมาณน้อยกว่าภาระของสังคมโดยส่วนรวมที่จะต้องเลี้ยงดูคนพิการ ซึ่งไม่ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมไปจนตลอดชีวิต อย่างเห็นได้ชัด

ความหมายประการหนึ่งของความเท่าเทียมกันแห่งโอกาสของการศึกษา ประการหนึ่ง คือ การจัดโครงการศึกษาที่แตกต่างกันออกไป ไม่ใช่จัดให้เหมือนกัน หรือคล้ายๆ กันไปทุกหนทุกแห่งสำหรับเด็กทุกคน แบบที่จัดตามธรรมดา สำหรับเด็กในเกณฑ์ปกติทั่วไป เพราะการทำเช่นนั้นไม่ใช่ความเท่าเทียมอย่างแท้จริง แต่เป็นการปฏิบัติที่ทำให้เด็กที่ระดับสติปัญญาความสามารถสูง ขาดโอกาสที่จะได้รับการส่งเสริมแบบท้าทายความสามารถให้พัฒนาได้อย่างเต็มที่ เพื่อกันพิการและเด็กที่มีระดับสติปัญญาต่ำก็จะเกิดความคับข้องใจ ไม่มีโอกาสที่จะประสบ

ความสำเร็จเท่าที่ความสามารถอันจำกัดจะอำนวยให้ ฉะนั้นความเท่าเทียมกันที่ถูกต้องจึงถือเป็น การพยายามจัดโอกาสให้แก่เด็กทุกคนที่มีความแตกต่างกัน ได้รับโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถ ไปสู่จุดสูงสุดหรือใกล้จุดสูงสุดของแต่ละคน

จากที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาควรคำนึงถึงความเท่าเทียม กันในโอกาสทางการศึกษาที่ควรจะได้รับ และการมีโอกาสได้ในสิทธิที่คนพิการควรจะได้รับ ประโยชน์ เพื่อสนองต่อความต้องการที่แตกต่างของแต่ละบุคคล บุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องกับ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือคนพิการทุกประเภท ต้องดำเนินการด้านการจัดการศึกษาให้ด้วย ความเต็มใจ

การดำเนินงานด้านบุคลากร

ในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ควรมีการจัดเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ ให้พร้อมที่จะยอมรับเด็กที่มีความสามารถ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนร่วมอย่างพอเพียง และเข้าใจการปฏิบัติงานที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน เพื่อเสริมงานเรียนร่วมให้ประสบความสำเร็จควรจัดเตรียม ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 28-29)

1. ด้านผู้บริหาร

- 1.1 ต้องมีเจตคติที่ดี
- 1.2 มีหลักการบริหารจัดการการเรียนร่วม
- 1.3 ทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน
- 1.4 จัดหาบริการสนับสนุนเพื่อเสริมงานการเรียนร่วม
- 1.5 ส่งเสริมให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร

2. ด้านครูปฏิบัติการสอนการเรียนร่วมกับเด็กปกติ /ครูประจำวิชา

- 2.1 ควรจะได้รับการฝึกให้มีความรู้พื้นฐาน และวิธีสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในชั้นเรียนร่วม
- 2.2 ควรเข้าใจวิธีการประสานงานกับบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2.3 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม มีความเชื่อว่าเด็กทุกคน สามารถเรียนได้และยอมรับให้เข้าเรียนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของชั้นเรียน

3. ครูประจำชั้นพิเศษ เป็นครูที่มีคุณวุฒิการศึกษาพิเศษ หรือได้รับการฝึกอบรมทางการศึกษาพิเศษ โดยเฉพาะและความเป็นบุคคลที่ดี

3.1 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม

3.2 มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และมีความต้องการพัฒนาตนเอง

3.3 มีความตั้งใจในการสอน

4. ครูเสริมวิชาการ

4.1 เป็นครูที่ทำหน้าที่สอนเพิ่มเติมจากการที่เด็กได้เรียนชั้นเรียนปกติ

4.2 เป็นผู้ประสานให้คำแนะนำครูให้ปฏิบัติต่อเด็กพิการได้อย่างถูกต้อง

ผู้บริหารอาจจัดอบรมครูภายในโรงเรียนของตนให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้สอนพูด ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูเวียนสอน เพื่อสนับสนุนการเรียนร่วมให้สัมฤทธิ์ผล

ในการบริหารงานในโครงการเรียนร่วม อาจมีความยุ่งยากซับซ้อนอยู่บ้างเนื่องจากต้องอาศัยบุคลากรจากหลายๆ หน่วยงานมาร่วมกันดำเนินงาน อย่างไรก็ตามหัวใจสำคัญในการบริหารการเรียนร่วมนั้นมีดังต่อไปนี้

1. นโยบาย

2. บุคลากร

2.1 การสรรหากูสอนเด็กการศึกษาพิเศษ

2.2 การรับและพิจารณานักเรียนการศึกษาพิเศษเข้าเรียน

2.3 การกำหนดจำนวนครูต่อนักเรียน

2.4 การปกครองดูแลการศึกษาพิเศษของหน่วยงานต่างสังกัด

2.5 แนวปฏิบัติสำหรับบุคลากร สังกัดกรมสามัญศึกษาในโครงการเรียนร่วม

2.6 การประชุมผู้ปกครอง

2.7 การประสานงานและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการเรียนร่วม

บุคลากรที่มีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนร่วมจะต้องมีทักษะและประสบการณ์ มีทัศนคติที่ดีในการเป็นผู้นำ ที่สำคัญยิ่ง คืองานในส่วนที่จะต้องมีการตัดสินใจ ผู้บริหารการจัดการเรียนร่วมจะต้องปฏิบัติโดยมีพื้นฐานของผลการวิจัย มาตรฐาน และประสบการณ์ที่กว้าง เป็นหลักการที่จะสามารถเป็นผู้บริหารงานการเรียนร่วมได้ดีนั้น จำเป็นต้องมีความเข้าใจลักษณะธรรมชาติของ ความรับผิดชอบ และความศรัทธาเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตลอดจนถึงความรู้ในทฤษฎีต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดการเรียนร่วม หรืออาจกล่าวได้ว่า การบริหารงานการจัดการเรียนร่วมเป็นศิลปะ และวิทยาศาสตร์ของการเป็นผู้นำ เนื่องจากการจัดการเรียนร่วมเป็นงานที่ต้องใช้ความมานะพยายามทั้งในด้านภายในโรงเรียน และในสังคม

การจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ไม่ใช่เป็นการจัดการและบริหารการศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่ประกอบด้วยการจัดการและบริหารในลักษณะต่างๆ ควบคู่ไปด้วย เช่น

โครงการป้องกัน แก้ไข ซ่อมเสริม ส่งเสริม พัฒนา เตรียม การทดลอง ประเมินผล และบริการพิเศษ เฉพาะบุคคลแบบต่างๆ ดังนั้น ลักษณะและบทบาทบางประการของผู้บริหารงานการจัดการเรียน ร่วมจึงมีดังต่อไปนี้ (กรมสามัญศึกษา, 2525, หน้า 67)

(1) รับผิดชอบทั้งด้านการบริหาร และการนิเทศ โดยต้องปรับปรุงระบบการบริหาร และการนิเทศให้ประสานกัน เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของโรงเรียนซึ่งได้วางไว้

(2) ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้ความสามารถที่จะทำงานในหน้าที่ให้เหมาะสมกับ สภาพชุมชน ต้องใช้ทั้งความรู้ ทักษะและเจตคติในด้านความเป็นผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ กระบวนการ หมุ่มพวง การนำบุคลากรและการบริหารบุคลากร

(3) ผู้บริหารต้องใช้ผลการวิจัย ผลการทดลองค้นคว้า และใช้ประสบการณ์อย่าง กว้างขวางในการวางแผนรูปแบบของบทบาทหน้าที่ และการตัดสินใจ เพื่อการสร้างสรรค์ให้งาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์

(4) ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจบทบาท และความรับผิดชอบของตนเกี่ยวกับเด็กที่มี ความต้องการพิเศษ มีความรู้เรื่องวิธีการจัดการศึกษาพิเศษ มีความสามารถและทักษะที่จะทำงาน กับผู้อื่นสามารถบริหารงานให้บุคลากรได้เข้าร่วมในกิจกรรม เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่วาง ไว้อย่างแจ่มชัดตั้งแต่แรกเริ่ม โดยต้องตระหนักว่าการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะของความเป็น ผู้นำ

ความคิดในเรื่องของการบริหารด้านบุคลากรในการจัดการเรียนร่วม เป็นเรื่องของการ ดำเนินงานในองค์การให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อให้ผลผลิตคุ้มค่ากับการลงทุน จำเป็นจะต้องได้รับการฝึกฝนด้านการบริหาร เพื่อให้มีประสบการณ์ มีความสามารถที่จำหลักวิชาการโดยเฉพาะใน ทฤษฎี และการวิจัยทางการบริหารมาปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ การที่จะช่วยให้ ผู้บริหารด้านการจัดการเรียนร่วมเกิดลักษณะและบทบาทดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้ถึง หน้าที่ของบุคลากรต่างๆ ในการจัดการเรียนร่วมซึ่งจัดหน้าที่หลักของการจัดการเรียนร่วม โดยทั่วไปมี 8 ประการคือ (สุรินทร์ ยอดคำแปง, 2542, หน้า 156-158)

(1) การวางแผนและการประเมินผล ซึ่งครอบคลุมโครงการ และงานทั้งหมดของ โรงเรียน มีผลต่อทุกบทบาท ใช้งบประมาณ และทรัพยากรอื่นๆ ได้อย่างคุ้มค่า ทั้งนี้ผู้บริหารควร จะได้มีการวางแผนร่วมกับคณะและทีมงาน สามารถแยกความแตกต่างระหว่างความต้องการ ธรรมดาและความต้องการที่จำเป็นได้ กับรู้จักใช้ทักษะในการประเมินผลโครงการเพื่อปรับปรุงงาน ต่อไป

(2) การจัดหน่วยงานและบริการ ซึ่งการจัดองค์การต้องมีวัตถุประสงค์ขององค์การ พัฒนาองค์การเป็นงานใหญ่ที่ต้องใช้เทคนิคพิเศษครอบคลุมงาน และทุกสิ่งทุกอย่างของ องค์การ ทุกอย่างต้องเป็นไปตามระบบขององค์การ มีการวางระเบียบปฏิบัติ และจัดอำนาจความ สะดวกสำหรับการตัดสินใจ มีแบบอย่าง และการนิเทศในการจัดทำโครงการต่าง ๆ สำหรับองค์การ ที่จัดบริการด้านการศึกษาพิเศษ ต้องมีเครื่องช่วยพิเศษ และบริการประกอบต่างๆ รวมอยู่ด้วยมีการ ชี้แจงแบ่งความรับผิดชอบ มีการจัดทำทะเบียน บัญชีนักเรียนเป็นพิเศษ มีการจัดบริการพิเศษใหม่ ๆ เป็นต้น

(3) การบริหารบุคลากร และการนิเทศบุคลากร การบริหารบุคลากรเป็นการจัดให้คน เข้ากับระบบขององค์การ ซึ่งอาจไม่เป็นที่ถูกใจของคนบางคน ในการบริหารจึงต้องใช้การนิเทศ ประกอบกัน คือ เมื่อสั่งแล้วต้องมีการช่วยเหลือแนะนำให้เขาปฏิบัติตามคำสั่ง ได้ถูกต้อง หรือปฏิบัติ ต่อไปได้ด้วยผู้บริหารต้องพยายาม ใช้คนให้เขาได้ทั้งความพอใจ และทำงานได้สำเร็จ เป็น ประโยชน์ต่อองค์การ พยายามให้บุคลากรทุกคนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ ของตน นั่นคือการรวมชีวิตจิตใจเข้ากับระบบของโรงเรียน มีการยอมรับ ยอมรับปฏิบัติตามปรัชญา ของการจัดการศึกษาพิเศษ มีการปฏิบัติเป็นระเบียบแบบแผน มีการพัฒนาตามแผนที่วางไว้ มีการ เก็บรวบรวมข้อมูล และสะสมระเบียบเพื่อการประเมินผลอย่างต่อเนื่องกัน มีการจัดช่องทาง และ เปิดโอกาสให้มีการติดต่อสื่อสารทุกทิศทุกทาง ทุกคนต่างรู้บทบาทหน้าที่และรับรู้งานของกันและ กัน มีการประเมินผลการจัดการด้านการศึกษาพิเศษทั้งหมดอย่างต่อเนื่องกัน เพื่อสนองความ ต้องการที่จำเป็นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และยึดนโยบายด้านการ จัดการศึกษาพิเศษของโรงเรียนเป็นหลักในการพิจารณาคำเนิกรกิจการต่างๆ งานสำคัญส่วนหนึ่ง ของการบริหารและการนิเทศบุคลากรของการจัดการศึกษาพิเศษนั้นคือการคัดเลือกบุคลากร และ ส่งเสริมความก้าวหน้า ทั้งนี้เพื่อจะได้มีบุคลากรที่มีความสามารถตรงสายงานและจะต้องมีการ ฝึกอบรมสัมมนาโดยผู้ชำนาญการ เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ และความสำคัญของ บุคลากร ทั้งนี้ต้องยอมรับว่า การคัดเลือก และการคงไว้ซึ่งบุคลากรที่มีความสามารถในด้าน การศึกษาพิเศษ และการจัดบริการพิเศษนับเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ หรือหน้าที่หลักของงานให้มี มาตรฐานและผลงานที่ดีเด่นของโรงเรียน

การดำเนินงานด้านอาคารสถานที่

1. การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

สิ่งแวดลอมทางกายภาพเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง หากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม การจัดการเรียนร่วมก็ทำได้ยากหรืออาจทำไม่ได้เลยในเด็กที่มีความบกพร่องบางประเภท เด็กปฐมวัยปกติทั้งหลายจำเป็นต้องเรียนในห้องเรียนที่มีสุขอนามัยที่ดี ไม่มีกลิ่นเหม็นรบกวน ไม่มีเสียงดังอีกทีก็ มีแสงสว่างเพียงพอ และมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ควรทาสีห้องเรียนให้สวยงาม และจัดห้องเรียนให้เป็นระเบียบ ความต้องการพื้นฐานเหล่านี้ก็จำเป็นสำหรับเด็กอนุบาลที่มีความต้องการพิเศษเช่นกัน นอกเหนือจากนี้ อาจต้องการการดัดแปลงบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ที่เด็กดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมได้มากที่สุดและได้ทำกิจกรรมต่างๆ โดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นน้อยที่สุด (ศรีนคร วิทยะสิรินันท์, 2543, หน้า 44)

Gargiulo and Kilgo (2000, p 210) ได้กล่าวถึงการออกแบบห้องเรียนจะต้องคำนึงถึงพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นในการจัดห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ดังนี้

- (1) จัดพื้นที่ให้สามารถเปลี่ยนแปลงได้
- (2) ต้องคำนึงถึงอายุของเด็ก
- (3) ต้องคำนึงถึงความหนาแน่นของประชากร
- (4) ครูสามารถเห็นเด็กได้ทั่วถึง
- (5) เด็กสามารถเข้าถึงได้
- (6) มีความปลอดภัยและสะอาด
- (7) ต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนแปลง
- (8) ต้องคำนึงถึงอัตราส่วนครูต่อเด็ก

Wilson (1998, p 221) กล่าวว่าครูสามารถใช้สภาพแวดล้อมเป็นสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนได้ด้วย

- (1) ใช้รูปภาพจากฉลากสิ่งของ ครูสามารถจัดชั้นวางของเหมือนร้านค้าได้ เช่น การติดภาพกับชั้นวางของ เพื่อบ่งบอกสถานที่เก็บอุปกรณ์
- (2) ใช้ภาพถ่ายของเด็กแต่ละคน ทำช่องหรือพื้นที่ส่วนตัว หรือแม่กระทั่งการใช้ภาพถ่ายกับแฟ้มสะสมผลงานหรือกระเป๋าส่วนตัวได้
- (3) การใช้สัญลักษณ์สีหรือสัญลักษณ์ศูนย์การเรียนรู้ ควรมีลักษณะประเภทเดียวกัน

หากครูจำเป็นต้องปรับการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนนั้น ควรคำนึงถึงหลักการปรับอาคารสถานที่และการจัดชั้นเรียนเพื่อการเรียนร่วม คือ ครูจะต้องถามตัวเองว่าจะทำอย่างไร เด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงจะสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างราบรื่นปลอดภัย และสามารถทำได้ด้วยตนเองมากที่สุด ครูต้องมองจากมุมมองของเด็กจากตำแหน่งของคนตัวเดียว ๆ แค่ออกหรือไหลของครูว่าเขาจะเห็น หยิบหรือวางสิ่งของต่างๆ ได้สะดวกหรือไม่ ชั้นที่วางของคับแคบเกินไป ทำให้เด็กจัดเรียงของได้ยากหรือไม่ ตัวอย่างเทคนิคการจัดชั้นเรียนที่จะช่วยให้เด็กสามารถเก็บของใช้ให้เป็นระเบียบได้ง่ายขึ้น ได้แก่ การใช้เทปสีปิดบนชั้นวางของ ทำให้พื้นที่บนชั้นถูกแบ่งออกเป็นช่องๆ และสอนให้เด็กวางของบนชั้นโดยไม่ให้ทับเทปสีนั้น การทำเช่นนี้จะช่วยให้เด็กเก็บของให้เป็นระเบียบได้ง่ายขึ้น เป็นต้น

ผศ. อารยะวิญญู (2542, หน้า 226-229) ได้กล่าวถึงอาคารสถานที่ และบริการที่เกี่ยวข้องดังนี้

(1) สำหรับการเรียนร่วมเต็มเวลา การเรียนร่วมในลักษณะนี้จัดสำหรับเด็กที่มีความพร้อมใกล้เคียงกับเด็กปกติ จึงไม่จำเป็นต้องเตรียมอาคารสถานที่พิเศษ เพราะใช้ห้องเรียนปกติ ถ้าเป็นไปได้ ห้องเรียนสำหรับเรียนร่วมควรอยู่ในชั้นล่างของอาคาร ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาเรียนร่วม แต่ถ้าหากมีเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายเรียนร่วมด้วยควรพิจารณาพื้นที่ห้องเรียนและบริเวณรอบๆ กล่าวคือพื้นที่ห้องเรียนควรราบเรียบเพื่อความสะดวกในการใช้รถเข็น หรือการเคลื่อนที่โดยใช้ไม้ค้ำ ห้องน้ำควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข โดยจัดหาที่ปัสสาวะและที่ถ่ายอุจจาระที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

(2) สำหรับชั้นพิเศษในโรงเรียน การเรียนร่วมในลักษณะนี้จัดสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องมากกว่ากลุ่มแรก (ข้อ 1) เด็กเหล่านี้ไม่สามารถเรียนร่วมในชั้นปกติได้ จึงจัดไว้ในห้องพิเศษ การเตรียมอาคารสถานที่ควรมีลักษณะเดียวกับข้อ 1 และยังคงเตรียมห้องอีก 2-3 ห้องขึ้นอยู่กับความจำเป็น ห้องเหล่านี้เป็นห้องบริการพิเศษ ซึ่งได้แก่ ห้องแก้ไขการพูด ห้องกายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด ห้องเสริมวิชาการ เป็นต้น

2. เครื่องมือและอุปกรณ์

ในการจัดการเรียนร่วมเต็มเวลา ทางโรงเรียนอาจไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือมากนักเพราะเด็กที่มีความพร้อมใกล้เคียงกับเด็กปกติ เครื่องมือส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือสำหรับตัวเด็ก เช่น เครื่องช่วยฟัง (สำหรับเด็กหูตึง) เครื่องบันทึกเสียงขนาดเล็ก (สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา) เป็นต้น แต่ถ้าเป็นการจัดพิเศษในโรงเรียน ทางโรงเรียนจึงจำเป็นต้องเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับเด็ก อาจแยกกล่าวตามประเภทของความบกพร่อง ดังนี้

2.1 สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทางโรงเรียนควรจัดหาอาจได้แก่

- 2.1.1 ดินสอพิเศษสำหรับเด็กตาบอด (stylus) และแผ่นรองเขียน (slate)
- 2.1.2 กระจกนวดกราฟ
- 2.1.3 เครื่องพิมพ์ดีดเบรลล์ (braille)
- 2.1.4 ไม้เท้าสำหรับฝึก
- 2.1.5 แวนชยาย

นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ด้านการเรียนการสอน เช่น เครื่องมือเรขาคณิต ลูกคิด อุปกรณ์เกี่ยวกับอักษรเบรลล์ หนังสือที่มีอักษรขนาดใหญ่ อักษรนูน เป็นต้น

2.2 เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ทางโรงเรียนควรเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นดังนี้

- 2.2.1 โต้ะเว้า
- 2.2.2 เก้าอี้เลื่อน
- 2.2.3 ไม้ค้ำยัน (นักเรียนอาจจัดเตรียมมาเอง)
- 2.2.4 ไม้เท้า (นักเรียนอาจจัดเตรียมมาเอง)
- 2.2.5 ดินสอขนาดใหญ่
- 2.2.6 ที่เปิดหน้าหนังสือ
- 2.2.7 เครื่องช่วยเดิน

อุปกรณ์อื่นๆ ที่ทางโรงเรียนเห็นว่ามีความจำเป็น ตลอดจนอุปกรณ์ด้านการเรียนการสอน

2.3 เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ทางโรงเรียนจึงควรจัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นดังนี้

- 2.3.1 เครื่องช่วยฟัง (เด็กอาจจัดหาเอง)
- 2.3.2 กระจกเงาขนาดใหญ่ ควรเป็นประเภทมีขาตั้งหรือเคลื่อนย้ายได้สะดวก
- 2.3.3 เครื่องขยายเสียง อาจเป็นแบบลูป (loop) หรือแบบ F.M. ก็ได้
- 2.3.4 เครื่องมือในการบันทึกเสียงเพื่อแก้ไขการพูด โดยเฉพาะ เช่น phonics mirror, nasal indicator, s-indicator เป็นต้น

- 2.3.5 เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เช่น กลอง ฉิ่ง ฉาบ
- 2.3.6 เครื่องมือและอุปกรณ์อื่นๆ ที่ทางโรงเรียนเห็นว่าจำเป็น

2.4 เด็กปัญญาอ่อน เด็กปัญญาอ่อนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอาจใช้เครื่องมือและอุปกรณ์เดียวกันกับเด็กปกติ แต่ควรจัดทำให้เพียงพอและมีความแข็งแรงคงทน เนื่องจากครูต้องใช้อุปกรณ์บ่อยๆ ส่วนเด็กปัญญาอ่อนที่มีระดับสติปัญญาดำมาก ควรมีอุปกรณ์และเครื่องมือดังนี้

2.4.1 เตียง ควรมีทั้งเตียงตรงปกติ และเตียงลาดเอียง ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการใช้

2.4.2 เพล สำหรับใช้ในการเคลื่อนย้ายเด็ก

2.4.3 เตียงออกกำลังกาย

2.4.4 ไม้กระดานฝึกการทรงตัว

2.4.5 อุปกรณ์ที่จำเป็นอื่นๆ

2.5 เด็กที่มีความบกพร่องด้านอื่น เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ร่วมกับเด็กปกติ แต่เมื่อเด็กต้องการการบำบัดทางจิตวิทยา ดนตรีบำบัดหรือการบำบัดโดยการเล่น ทางโรงเรียนควรเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือเฉพาะเหล่านี้ด้วย โดยขอคำแนะนำจากนักจิตวิทยาและนักบำบัดโดยตรงในการจัดเตรียมอุปกรณ์ ส่วนเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ อาจใช้เครื่องมือร่วมกับเด็กปกติได้ ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการบำบัดรักษาเฉพาะนั้น ควรรับคำแนะนำจากนักจิตวิทยาและนักบำบัดโดยตรง

3. บริการที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ ควรมีบริการด้านอื่นควบคู่ไปกับการบริการทางการศึกษาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนร่วมแบบชั้นพิเศษ ในโรงเรียนปกติ บริการที่เกี่ยวข้องที่ควรจัดให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ บริการต่อไปนี้

3.1 การแก้ไขการพูด มีความจำเป็นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และเด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดอื่นๆ

3.2 บริการแนะแนว เป็นบริการที่ช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวและการแก้ปัญหาต่างๆ ทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็ก เพื่อให้เด็กปรับตัวได้ดีขึ้น จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท

3.3 บริการทางด้านจิตวิทยา เป็นการบริการในด้านการปรับพฤติกรรมของเด็ก จำเป็นสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กปัญญาอ่อนหรือเด็กที่มีความต้องการประเภทอื่นที่มีปัญหาทางพฤติกรรมร่วม

3.4 กายภาพบำบัด จำเป็นสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเคลื่อนไหว เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กปัญญาอ่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญาอ่อนระดับปานกลางและรุนแรง

หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นที่มีปัญหาในการเคลื่อนไหว ภายภาพบำบัดเป็นการฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและข้อต่อ เพื่อให้เด็กสามารถทรงตัวและเคลื่อนไหวได้ดีขึ้น

3.5 กิจกรรมบำบัดเป็นการแก้ไขลักษณะท่าทางและฝึกการใช้มือและนิ้วมือเพื่อให้เด็กสามารถประกอบกิจวัตรประจำวันได้ จำเป็นสำหรับเด็กปัญญาอ่อนที่มีความบกพร่องทางร่างกายบางคน เด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นที่มีปัญหาในการใช้มือและนิ้วมือ

จากที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า อาคารสถานที่ เครื่องมือและบริการที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนร่วมนั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การเรียนร่วมประสบความสำเร็จ ในการนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนร่วมนั้นต้องมีอาคารสถานที่ เครื่องมือและบริการต่างๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของเด็กเพราะจะทำให้การจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประสบผลสำเร็จมากขึ้น เครื่องมือและอุปกรณ์เฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่างๆ จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

การจัดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนร่วม

การบริหารจัดการ เป็นบทบาทหน้าที่ที่ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ อำนวยการ ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานนิเทศ ควบคุม กำกับ ติดตาม ประเมิน แก้ไข ปรับปรุง การดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ในระบบโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม ซึ่งมีกิจกรรม 2 กิจกรรมใหญ่ๆ ได้แก่

1. การกำหนดนโยบายการเรียนร่วมไว้ในธรรมนูญโรงเรียน เป็นการกำหนดนโยบายการจัดการเรียนร่วมให้เป็นแนวทางในการดำเนินการได้อย่างราบรื่น เป็นที่ยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.1 โรงเรียนประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่างๆ โดยขอความร่วมมือด้านวิชาการ จากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องดังกล่าว รวมทั้งสิทธิความเสมอภาค และโอกาสได้รับการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

1.2 โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นความต้องการในการดำเนินการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนในรูปแบบที่ หลากหลาย เช่น การสัมมนา การสัมภาษณ์ หรือการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับ ใช้จัดทำนโยบาย

1.3 แต่งตั้งคณะกรรมการ โดยมีผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง แพทย์ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ฯลฯ ตามศักยภาพ หรือความจำเป็นของโรงเรียน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายให้เป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย ซึ่งจะได้รับ การสนับสนุน ความร่วมมือ และการช่วยเหลือในโอกาสต่อไป

1.3.1 กำหนดกลุ่มเป้าหมายเด็กที่จะเข้ามาเรียนร่วม

1.3.2 จุดเน้นในการพัฒนาและการจัดการเรียนการสอน

1.3.3 เป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนร่วม

1.3.4 การปรับปรุงหลักสูตรและแผนการสอน

1.3.5 กำหนดแผนปฏิบัติการของโรงเรียน

1.3.6 กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.4 จัดทำประชาพิจารณ์ร่างกำหนดนโยบายที่คณะกรรมการได้ยกร่างไว้

1.5 คณะกรรมการดำเนินการปรับนโยบาย และองค์ประกอบให้สอดคล้องกับผลของ การที่ได้ดำเนินการจัดทำประชาพิจารณ์ไว้

1.6 กำหนดนโยบายการเรียนร่วมไว้ในธรรมนูญโรงเรียนเพื่อประกาศใช้

2. การกำหนดโครงการเรียนร่วมไว้ในแผนปฏิบัติการ

2.1 การสำมะโนนักเรียน คือ การสำรวจเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2.1.1 ประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชนรับทราบนโยบายการรับ เด็กเข้าเรียนตามกฎหมาย

2.1.2 ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน ในการสำมะโนนักเรียนโดย แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมดำเนินงาน คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครู เนาะแนว ครูการศึกษาพิเศษ ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษา ฯลฯ

2.1.3 คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเครื่องมือ กำหนดวิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1.4 กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน

2.1.5 เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุป

2.2 การประชาสัมพันธ์

2.2.1 แต่งตั้งคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ อาจประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ ครูเนาะแนว ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน

2.2.2 กำหนดแนวทางปฏิบัติ เช่น เรื่องที่จะประชาสัมพันธ์ รูปแบบ/วิธีการ

2.2.3 ดำเนินการตามปฏิทินที่กำหนด

2.2.4 ติดตาม ประเมินและรายงานเป็นระยะ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน

2.3 การจัดสภาพแวดล้อม

2.3.1 ศึกษาความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทๆ เช่น เด็กที่ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนจำเป็นต้องมีทางลาดและห้องน้ำ โดยเฉพาะ เด็กที่บกพร่องทางการได้ยินต้องใช้เครื่องช่วยฟัง

2.3.2 จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น

2.3.3 มีคณะกรรมการรับพิชชอบในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดูแล รักษา และอำนวยความสะดวก

2.3.4 เป็นข้อมูลในการวางแผนช่วยเหลือเด็ก เช่น การจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล การจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กทั้ง 4 ด้าน หรือรับการสนับสนุนจากชุมชน

2.5 จัดวางบุคลากรและการพัฒนา

2.5.1 ประชุมทำความเข้าใจกับบุคลากรในโรงเรียนทุกฝ่าย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนทั้งผู้ปกครองเด็กทั้งหมด

2.5.2 แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาครูเข้าสอน อาจเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ ครูแนะแนว

2.5.3 ดำเนินการพิจารณาครูผู้สอนที่เหมาะสม โดยอาจพิจารณาครูที่อาสาเป็นอันดับแรก และคำนึงถึงบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์

2.5.4 พิจารณาบุคลากรที่จะช่วยจัดกิจกรรมเสริม ได้แก่ กีฬาบำบัด ดนตรีบำบัด ศิลปะบำบัด ฯลฯ

2.5.5 พิจารณาบุคลากรที่จะจัดกิจกรรมส่งเสริม เช่น ชมรม/ชุมชน กลุ่มสนใจ เข้าค่าย โดยให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุน

2.5.6 บุคลากรทุกฝ่ายดำเนินงานในลักษณะทีมงาน

2.5.7 ผู้บริหารโรงเรียนให้การส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีเอกสารได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ เช่น จัดเอกสารให้ศึกษา เข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง

2.5.8 การให้ขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงาน เช่น การยกย่องชมเชย การให้งบประมาณสนับสนุน และดูแลในเรื่องการรับเงิน “พ.ค.ศ.” ของครูที่มีสิทธิจะได้รับตามระเบียบ กค. ว่าด้วยเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษของครูการศึกษาพิเศษ และครูการศึกษา

พิเศษกรณีเรียนร่วม พ.ศ. 2539 และจัดหาแหล่งความรู้หรือความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชนรวมทั้ง จัดตั้งอำนวยความสะดวกและบริการที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมทุกประเภท

2.5.9 ให้การส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมส่งเสริม และ กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์

2.6 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

2.6.1 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนให้ ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน

2.6.2 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านแพทย์

2.6.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูวางแผนการสอน โดยใช้แผนการสอนเฉพาะ บุคคลเป็นแผนแม่บท

2.7 การกำกับ ติดตาม และนิเทศ

2.7.1 แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับติดตาม และนิเทศ อาจประกอบด้วยผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียน ครูวิชาการเฉพาะด้านการศึกษาพิเศษ

2.7.2 คณะกรรมการจัดทำเครื่องมือนิเทศ

2.7.3 กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานกำกับ ติดตามและนิเทศ

2.8 การประเมินและรายงาน

2.8.1 ประเมินผลการดำเนินงาน โครงการเรียนร่วมของ โรงเรียน โดย คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยตัวแทนคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ

2.8.2 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบจุดเด่น จุดด้อย

2.8.3 นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงาน

2.8.4 จัดทำรายงานผลการดำเนินงานการเรียนร่วมเป็นรายปี และวางแผนการ พัฒนาปีต่อไป

3. การจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็นบทบาทหน้าที่ของบุคลากรใน โรงเรียนที่ต้อง จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (individualized education plan) จนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนด และสามารถพัฒนา วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน โรงเรียนควรดำเนินการดังนี้

3.1 การรู้จักเด็กเป็นรายบุคคล

การรู้จักเด็กเป็นรายบุคคลมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบว่า เป็นเด็กบกพร่องประเภทใด มีภูมิหลังอย่างไร มีความสามารถอะไรบ้าง และมีปัญหาที่จะส่งผลต่อการจัดการศึกษาอย่างไร

3.1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการ อาจประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ ครู ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดับโรงเรียน เพื่อรับผิดชอบ

3.1.2 จัดทำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.3 วิเคราะห์ข้อมูล และจัดระบบข้อมูล

3.2 การวางแผนพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นรายบุคคล

3.2.1 แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น โรงเรียนต้องมีข้อมูลรายละเอียดที่สามารถรู้จักเด็กเป็นรายบุคคล ได้อย่างชัดเจนถูกต้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูล ในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้เหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นรายละเอียดซึ่งกำหนดเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่ สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละบุคคล ตลอดจนกำหนดถึง อำนาจความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้เป็นเฉพาะบุคคล ซึ่ง จัดทำในรูปคณะกรรมการ และผู้ปกครองให้ความเห็นชอบ โดยปกติจะเป็นแผนระยะยาว 1 ปี และ มีการทบทวนทุกภาคเรียน

3.2.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

ก) แต่งตั้งคณะกรรมการในการคัดแยกเด็ก และจัดข้อมูลของเด็กที่มีความบกพร่องเป็นรายบุคคล

ข) ประสานงานผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ค) จัดสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งสื่อ อุปกรณ์ที่กำหนดใน

แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

ง) ส่งเด็กไปรับบริการที่จำเป็นเพิ่มเติม

จ) นิเทศ ติดตามผลการใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

3.2.1.2 ครูผู้สอน

ก) จัดทำข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล

ข) ร่วมจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

ค) ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเด็กที่รับผิดชอบ หรือขอ
แนะนำว่าปรึกษาจากครูการศึกษาพิเศษ

ง) ส่งต่อเด็กรับบริการพิเศษห้องเรียนเสริมวิชาการ

จ) ประเมินและปรับปรุงแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ร่วมกับ
กรรมการ

3.2.1.3 ผู้ปกครอง

ก) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก

ข) ร่วมจัดแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

ค) ประสานงานกับครูผู้ สอนอย่างต่อเนื่อง

3.2.1.4 ผู้เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำครู ผู้ปกครองในการพัฒนา
เด็ก

3.2.2 แผนการสอนเฉพาะบุคคล

แผนการสอนเฉพาะบุคคลเป็นรายละเอียดของกิจกรรมที่จะพัฒนาเด็กแต่ละ
คน ให้บรรลุตามจุดประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่ง
แผนการสอนเฉพาะบุคคล ซึ่งแผนการสอนเฉพาะบุคคลเป็นการนำจุดประสงค์ เนื้อหาที่กำหนดไว้
ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล มาแบ่งเป็นขั้นตอนย่อยๆ ที่จะฝึกหรือพัฒนาตามขั้นตอนหรือ
ตามลำดับความยากง่ายที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละคน ซึ่งมีแนวทางดำเนินการดังนี้

3.2.2.1 ครูผู้สอน ศึกษารายละเอียด ที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะ
บุคคลของเด็กทุกคนที่ต้องรับผิดชอบ

3.2.2.2 จัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล ตามที่กำหนดไว้ในแผนการ
ศึกษาเฉพาะบุคคล

3.2.2.3 กำหนดองค์ประกอบและสถานการณ์ที่จะช่วยสนับสนุนการ
เรียนของเด็ก

3.2.2.4 ดำเนินการจัดกิจกรรม วัดผล และประเมินผลตามที่กำหนดไว้ใน
แผนสอนเฉพาะบุคคล

4. การประเมินปรับปรุงและรายงาน

4.1 ดำเนินการวัดและประเมินผลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตามที่กำหนดไว้ใน
แผนการศึกษารายบุคคล

4.2 นำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลของเด็ก

4.3 รายงานความก้าวหน้าของเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ผู้ปกครองและคณะกรรมการที่จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลทราบ และนำผลมาพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่บกพร่อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วิรัตน์ วิทยานุวัฒน์ (2545) ได้ศึกษาปัญหา และรวบรวมแนวทางพัฒนาในการจัดการศึกษาพิเศษรูปแบบการเรียนร่วม สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านนักเรียน ด้านผู้ปกครอง ด้านแผนการสอนและโครงการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งผลจากการวิจัยสรุปได้ดังนี้

(1) ปัญหาด้านอาคารสถานที่ คือ สภาพอาคารเรียนและอาคารประกอบ ไม่เหมาะสมไม่เอื้อต่อการเรียนร่วม โดยเฉพาะนักเรียนพิการ สภาพห้องเรียนก็ยังไม่มีความเหมาะสม แนวทางพัฒนาคือ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณและการให้ความรู้แก่บุคลากร เพื่อก่อสร้างหรือปรับปรุงสภาพอาคารให้เอื้อต่อการเรียนร่วมและจัดให้มีห้องพิเศษเพื่อการเรียนร่วม

(2) ปัญหาในด้านบุคลากร คือ ครูส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิหรือไม่ผ่านการอบรมด้านการศึกษาพิเศษ จึงไม่มีความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนร่วม ครูย้ายบ่อย ขาดแคลนอัตรากำลังครูผู้บริหาร โรงเรียนไม่ได้มีเทคนิคตามผลในชั้นเรียนร่วมอย่างจริงจัง แนวทางพัฒนาคือ ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนร่วม มีการนิเทศและติดตามผลอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง

(3) ปัญหาด้านนักเรียน คือ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจะเรียนไม่ทันเพื่อน ไม่สนใจการเรียน อายุไม่กล้าแสดงออก ไม่ยอมรับกิจกรรม ไม่อยากเรียน มีปัญหาด้านสุขภาพและความพิการของร่างกาย แนวทางพัฒนาคือ ควรมีการเตรียมนักเรียนและได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน จัดกิจกรรมเสริมให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ให้กำลังใจ จัดหาเพื่อนช่วยเหลือจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน จัดทุนการศึกษาและอุปกรณ์ที่จำเป็นให้

(4) ปัญหาด้านผู้ปกครอง คือ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเรียนร่วม ไม่มั่นใจว่าบุตรหลานจะเรียนได้ กลัวจะถูกเพื่อนรังเกียจและรังแก ฐานะยากจนต้องออกไปหารายได้เลี้ยงครอบครัว จึงมอบภาระการดูแลให้โรงเรียน แนวทางพัฒนาคือ ควรมีการเตรียมผู้ปกครองเชิญมาประชุมชี้แจง เข้าเยี่ยมชมกิจการของโรงเรียนและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

(5) ปัญหาด้านแผนการสอนและโครงการสอน คือ ครูไม่เข้าใจการจัดทำแผนการสอนและโครงการสอน ครูมีภาระงานมากและเห็นว่าการจัดทำแผนการสอนและโครงการสอนเป็นสิ่งที่ไม่มีความจำเป็น แนวทางพัฒนาคือ ควรจัดการอบรม ประชุมชี้แจง จัดหาเอกสารให้แก่ครูศึกษาจนปฏิบัติได้จริง นิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของครูอย่างสม่ำเสมอ และควรลดภาระงานพิเศษของครูนอกเหนือจากการเรียนการสอนให้น้อยลง

(6) ปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผล คือ ครูผู้สอนยังไม่เข้าใจในเรื่องการวัดและประเมินผลการจัดการศึกษาพิเศษ ครูจะใช้เกณฑ์การวัดและประเมินผลเช่นเดียวกับนักเรียนปกติที่มีความต้องการพิเศษไม่ผ่านเกณฑ์ และครูไม่ค่อยให้ความสนใจนักเรียนที่เรียนช้า แนวทางพัฒนาคือ ควรให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาพิเศษโดยตรง ควรนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู และควรจัดสร้างเครื่องมือมาตรฐานการวัดและประเมินผลด้านการศึกษาพิเศษเป็นการเฉพาะให้แก่ครู

จารึก โกษาพงศ์ (2545) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดใน 7 ด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ คือ ด้านการจัดเตรียมบุคลากร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดเตรียมการวัดผลประเมินผล ด้านการนิเทศการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม ด้านการบริหารจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม ด้านการเตรียมหลักสูตร และด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และเรื่องที่ไม่ได้จัดมากที่สุด คือ การจัดปรับสภาพห้องน้ำให้เหมาะสมกับประเภทของเด็กพิเศษ ส่วนปัญหาในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมพบว่า โรงเรียนประสบปัญหาในการจัดทั้ง 7 ด้าน ปัญหาที่ประสบสูงสุด ได้แก่ การสร้างเจตคติที่ดีของเด็กพิเศษเรียนร่วม การแก้ไขปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และการให้ความร่วมมือระหว่างบุคลากรในโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในการแก้ปัญหามาตรฐานการจัดการศึกษาพิเศษ ดังกล่าว จึงควรมีการสำรวจจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท เพื่อโรงเรียนจะได้เตรียมความพร้อมในการจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการ

สุวัฒน์ มูลเหล็ก (2545) ได้ศึกษาเรื่องแนวคิด วิธีการ การระดมและการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่า การระดมทรัพยากรตามแนวคิดการสนับสนุนทางสังคมมากที่สุดคือให้ชุมชน/องค์กรส่วนท้องถิ่น โดยทั่วไปเพื่อสนับสนุนรองลงมาคือแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาต้องคำนึงถึงหลักการของความเป็นธรรมแก่เด็กพิการและเด็กปกติ สิทธิในการเข้ารับบริการสวัสดิการทางการศึกษา การจัดสรรทรัพยากรที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความต้องการที่แตกต่างกันตามความจำเป็น ผู้บริหาร โรงเรียนควรให้ความสำคัญ

กับชุมชนมากขึ้น และควรคำนึงถึงการจัดสรรทรัพยากร หรือการบริหารจัดการทรัพยากร หรือการบริหารจัดการทรัพยากรต้องให้สามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของผู้เรียนตามความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกัน เช่น เด็กปกติ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้มากขึ้น

กันยา จันทร์ใจวงศ์ (2546) ศึกษาการจัดการเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในระดับอนุบาล ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในระดับอนุบาลมีรูปแบบและแนวทางในการจัดการเรียนร่วมที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ให้ใกล้เคียงกับเด็กปกติ โดยเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียนนั้น จะต้องมีการเตรียมความพร้อมและกระตุ้นพัฒนาการด้านต่าง ๆ มาก่อนที่จะเข้าโรงเรียน และโรงเรียนจะต้องมีการเตรียมการในด้านบุคลากรต่างๆ เตรียมในเรื่องของอาคารสถานที่และงบประมาณ เตรียมในด้านการจัดกิจกรรมและการประเมินผลของการเรียนร่วม เพื่อที่จะทำให้การจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามที่กำหนดไว้

ณัฐกฤตา ไพศาลสมบัติ (2543) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนร่วมระดับอนุบาล ผลจากการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีเป้าหมายในการจัดการเรียนร่วมระดับอนุบาล เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถ ผู้บริหารได้เตรียมตัวครูเพื่อให้ครูมีความรู้ในการจัดการเรียนร่วมระดับอนุบาล โดยการเข้ารับการอบรม/สัมมนา มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบ โดยให้ครูประจำชั้นชี้แจง คัดแยกเด็กโดยการทดสอบความรู้ทั่วไป ผู้จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลคือครูประจำชั้น ครูประจำชั้นเป็นผู้จัดซื้อและจัดหาสื่อและอุปกรณ์ โดยมีการจัดสรรงบประมาณและติดต่อประสานงาน ผู้บริหารนิเทศและติดตามผลอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งโดยการเยี่ยมชั้นเรียน และมีองค์กรภาครัฐให้การสนับสนุน ด้านการจัดการเรียนการสอนครูประจำชั้นจัดกิจกรรมที่เน้นส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเอง ให้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางในการเขียนแผนและกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับหลักสูตรโดยเรียนเหมือนกันแต่ลดความคาดหวัง หรือความยากของงานลง สอนเนื้อหาเดียวกันกับเด็กปกติ สอนเด็กพร้อมกันทั้งชั้นและทบทวนให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคนเมื่อสอนจบ จัดกิจกรรมเสริมพิเศษที่พัฒนาทักษะกล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อใหญ่และการเคลื่อนไหวเลือกสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น ที่ช่วยพัฒนาด้านที่บกพร่อง เด็กอนุบาลที่มีความต้องการพิเศษทุกคนใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์เหมือนกับเด็กปกติ และได้รับการวัดและประเมินผลเด็กโดยการสังเกตพฤติกรรม

ปรีชา สวัสดิ์ทา (2546) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตาม

เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วม 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนเรียนร่วม จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ของบุคลากรและขนาดของโรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน การศึกษาพิเศษของโรงเรียนศูนย์กลางการพัฒนาทางด้านการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีสภาพการดำเนินงานมากที่สุดคือ ด้านการเรียนการสอน 2) ปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาพิเศษ ของโรงเรียนศูนย์กลางการพัฒนาทางด้านการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีปัญหาการดำเนินงานมากที่สุดคือ ด้านการเรียนการสอน 3) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาพิเศษ ของโรงเรียนศูนย์กลางการพัฒนาทางด้านการศึกษาพิเศษ จำแนกตามความแตกต่างพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาพิเศษ ของโรงเรียนศูนย์กลางการพัฒนาทางด้านการศึกษาพิเศษ จำแนกตามตำแหน่งพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

นพดล ชูลีจันทร์ (2546) ได้ศึกษาการบริหารการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ในองค์ประกอบการพัฒนาบุคลากร การจัดการอาคารสถานที่และพัฒนาสภาพแวดล้อม การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และการนิเทศติดตามและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในทุกองค์ประกอบ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม จำแนกตามตำแหน่งข้าราชการครู ประสบการณ์ด้านการฝึกอบรมและขนาดโรงเรียนพบว่าทุกตัวแปรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้บริหารโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นสูงกว่าครูผู้สอน ผู้เคยมีประสบการณ์ด้านการฝึกอบรม มีระดับความคิดเห็นสูงกว่าผู้ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านการฝึกอบรม และข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

Evans (1981) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อโครงการเรียนร่วมระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติ ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการ

พิเศษโครงการเรียนร่วมที่อำนวยความสะดวกทางการศึกษาให้แก่เด็ก ผู้ปกครองของเด็กส่วนใหญ่มีทัศนคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตัวแปรที่สำคัญทำให้ทัศนคติของผู้ปกครองแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อายุของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และความรู้อของผู้ปกครองเกี่ยวกับเด็กพิเศษเรียนร่วม

Deck (1986) ได้ศึกษาเจตคติของครูแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อเด็กพิเศษและต่อการเรียนร่วมของเด็กเต็มเวลา ในรัฐนอร์ท คาโรไลนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลปรากฏว่า

(1) ครูแนะแนวพอใจที่จะทำงานกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยเฉพาะเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์อย่างรุนแรง

(2) ครูแนะแนวในโรงเรียนทั้ง 3 ประเภท มีเจตคติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและการเรียนร่วมไม่แตกต่างกัน

(3) ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติของครูแนะแนวต่อการเรียนร่วม ได้แก่ การรับรู้ความสำเร็จของครูแนะแนวที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูเพศหญิง จำนวนปีที่เป็นครูในห้องเรียนปกติ และจำนวนรายวิชาเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษที่ได้เรียน

(4) ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับเจตคติของครูแนะแนว ได้แก่ จำนวนชั่วโมงในการปฏิบัติงาน

Desai (N.d., p 6-7) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนร่วม รัฐวิกตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย คาดว่าในระะยะปี พ.ศ. 2536 พบว่า

(1) ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษหรือได้รับการฝึกอบรมกับผู้บริหารที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการให้การศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ กับผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยกว่าหรือไม่มี มีเจตคติในทางบวกต่อการเรียนร่วมไม่แตกต่างกัน

(2) ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนร่วมระหว่าง 1-10 ปี มีเจตคติทางบวกต่อการเรียนร่วมสูงกว่าผู้บริหารที่ไม่มีประสบการณ์ หรือมีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษระหว่าง 6-10 ปี มีเจตคติทางบวกสูงกว่าผู้บริหารที่ไม่มีประสบการณ์หรือมีระหว่าง 1-5 ปีและมากกว่า 10 ปี

(3) ตัวแปรเดียวที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดของเจตคติทางบวกต่อการเรียนร่วมคือระยะเวลาที่มีประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนร่วมของเด็กพิเศษ ตัวพยากรณ์ที่มีความสำคัญรองลงไปคือ ความสำเร็จในการได้รับการฝึกอบรมในระหว่างปฏิบัติงานเกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษในโปรแกรมทั่วไป และการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ

ส่วนตัวแปรพื้นฐานอื่นๆ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับเจตคติต่อการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน

(4) เจตคติต่อการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปรที่เป็นพื้นฐานทางวิชาชีพและประสบการณ์ ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ ความสำเร็จในการฝึกอบรมในระหว่างปฏิบัติงานเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ หรือการเรียนร่วม ระยะเวลาของการมีประสบการณ์ในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และระยะเวลาของการมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

Salend and Garride (1999) ได้ศึกษาผลกระทบภายในชั้นเรียนรวม พบว่า ทั้งเด็กทั่วไปและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ต่างมีผลกระทบต่อกันอย่างผสมผสานในทางสังคมและไม่ปรากฏผลกระทบที่เป็นการรบกวนทางด้านการเรียนรู้วิชาการต่อกัน ครูสามารถตอบสนองต่อชั้นเรียนร่วมได้ดีแม้จะมีตัวแปรซับซ้อนหลายอย่าง การกำหนดขอบเขตในชั้นเรียนจะทำได้ดีโดยการอภิปรายและปรึกษาหารือกัน

Palmer (1998) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม พบว่า ผู้ปกครองมีความเห็นตรงกันว่าพัฒนาการส่วนบุคคลของเด็กดีขึ้น บุคลิกและความสัมพันธ์กับผู้อื่นดีขึ้น โดยพัฒนาการต่างๆ จะดีขึ้นมากเท่าไรขึ้นอยู่กับ การที่ผู้ปกครองและครอบครัวเห็นคุณค่าและการมีส่วนร่วมในการจัดชั้นเรียนร่วมและบทบาทของโรงเรียนด้วย

Lieber, et. al (1998, p 87) ศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติของครูในโปรแกรมการเรียนร่วมระดับปฐมวัย จุดประสงค์ของการวิจัยนี้ คือ การศึกษาความเชื่อของครูปฐมวัยเกี่ยวกับการเรียนร่วมและพิสูจน์สิ่งที่ครูแสดงออกถึงความเชื่อเหล่านั้น การศึกษาความเชื่อของครูโดยการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารของโปรแกรม การบันทึกจากการสังเกตพิสูจน์ให้เห็นว่าความเชื่อนำมาสู่การเรียนการสอนอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อและการปฏิบัติของครูมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อก่อนมาก

Allen (1981, p 43-44) การศึกษาในช่วงอนุบาลมีความสำคัญสำหรับเด็ก เนื่องจากเด็กอนุบาลเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ จะช่วยส่งเสริมให้เด็กพัฒนาไปได้ตามวัยอย่างเหมาะสม การนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนร่วมในระดับอนุบาล จะทำให้เด็กปกติและบุคคลอื่นๆ ได้มีความเข้าใจในตัวของเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การนำเด็กเข้ามาเรียนร่วมในระดับอนุบาลจะทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการจัดกิจกรรมและเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของเขาได้อย่างดี นอกจากนี้การนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนร่วมในระดับอนุบาล ทำให้เด็กปกติและเด็ก

ที่มีความต้องการพิเศษได้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน จะส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญาและการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลจะช่วยทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีแนวทางในการพัฒนาในด้านต่างๆ มากขึ้น

Coutinho (1989, p 256-257) จากงานวิจัยของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ที่เข้ามาเรียนร่วมในระดับอนุบาล เช่นเด็กตาบอดที่เข้ามาเรียนร่วมปรากฏผลดังนี้

- (1) สิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมทางการสื่อสารของเด็ก
- (2) วิธีการช่วยเหลือเด็กจะต้องให้เหมาะสมกับสภาพความบกพร่อง
- (3) การส่งเสริมในเรื่องของการสื่อสาร จะส่งผลให้เด็กเกิดการพัฒนาในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม

- (4) ผลจากการเรียนร่วมจะทำให้เด็กได้สื่อสารกับผู้อื่นมากขึ้น และมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ใกล้เคียงกับเด็กปกติ

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า เด็กอนุบาลเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญของชีวิตเพราะเด็กจะมีการพัฒนาในด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา เป็นไปอย่างรวดเร็วดังนั้นการที่เราจัดกิจกรรม จัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย กระตุ้นเร้าความสนใจและเหมาะสมกับวัยของเด็ก จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม แต่ถ้าหากเด็กขาดโอกาสที่จะเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว อาจเนื่องมาจากความผิดปกติของร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม หรือสติปัญญาอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว เด็กก็จะขาดโอกาสที่จะเรียนรู้ไปอย่างน่าเสียดาย เด็กที่ขาดโอกาสเช่นนี้เราเรียกว่าเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้นการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรช่วยเหลือตั้งแต่แรกเกิด หรือเมื่อแรกพบอาการ โดยเฉพาะในช่วงของเด็กวัยอนุบาล เพื่อที่เด็กจะได้รับการช่วยเหลือและกระตุ้นพัฒนาการให้เร็วที่สุด และมีโอกาสพัฒนาได้ใกล้เคียงกับเด็กปกติได้มากที่สุด ฉะนั้นการนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนร่วมในระดับอนุบาล จึงนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนร่วมกับเด็กปกติตั้งแต่ระดับอนุบาล จะทำให้เด็กได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน จากการที่ครูจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งยังช่วยให้เด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

การจัดการเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องมีการดำเนินการที่เหมาะสม กล่าวคือจะต้องมีการเตรียมการในด้านของการบริหารงาน การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ การบริหารอาคารสถานที่ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาถึงการ

ดำเนินงานด้านการจัดการเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในระดับอนุบาลว่าจะต้องมีการดำเนินงานในการจัดการเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนได้อย่างไร เพื่อวางแผนในการพัฒนาโรงเรียนในด้านการจัดการเรียนร่วมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และให้การจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี